

2
2018

liturgijsko-pastoralni list

ŽIVO VRELO

Hrvatski institut za liturgijski pastoral pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji • GOD. XXXV • CIJENA: 13 KN

Korizma – put preobraženja

od 18. veljače do 24. ožujka 2018.

2 • 2018

God. XXXV. (2018.)
Liturgijsko-pastoralni list
za promicanje liturgijske obnove

Glavni i odgovorni urednik:
Ante Crnčević

Uredničko vijeće:
mons. Ivan Šaško,
Ante Crnčević, Petar Bašić,
Ivan Ćurić, Ivica Žižić

Predsjednik uredničkog vijeća:
mons. Ivan Šaško

Uredništvo:
Ante Crnčević, Ivan Andrić,
Vječna Tadić Šepinac

Grafička priprema:
Tomislav Koščak

Izdavač i nakladnik:
Hrvatski institut za liturgijski pastoral
pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji
Ksaverska cesta 12a
10000 ZAGREB

Telefon: 01 5635 050
Faks: 01 5635 051
e-mail: hilp@hilp.hr
www.hilp.hr

Tisak:
Grafika Markulin, Lukavec

Motiv na naslovnici:
Gospodinovo preobraženje;
crkva Spasiteljeva preobraženja,
Kovalev, Veliki Novgorod, Rusija, 1380.

ISSN 1331-2170 – UDK 282

ŽIVO VRELO

urednikova riječ

1

- ☐ Preobrazba pogleda

naša tema: Korizma – put preobraženja

2

- ☐ Preobraženje korizmom, I. Šaško
- ☐ Liturgija – slavlje otajstvene preobrazbe,
A. Crnčević

otajstvo i zbilja

18

- ☐ Biblijska razmišljanja:
S. Slišković, A. Vučković, I. Šaško,
D. Runje, I. Raguž
- ☐ Prva korizmena nedjelja
- ☐ Druga korizmena nedjelja
- ☐ Treća korizmena nedjelja
- ☐ Četvrta korizmena nedjelja
- ☐ Peta korizmena nedjelja

u duhu i istini

38

- ☐ Otpjevni psalam za Prvu korizmenu nedjelju
- ☐ Ulazna pjesma za Drugu korizmenu nedjelju

trenutak

40

- ☐ Sveopća molitva i(li) molitvene nakane?

Preobrazba pogleda

Slijed evandeoskih perikopa u vremenu korizme posebno je mjesto dao događaju Gospodinova preobraženja na gori (Taboru), o kojemu Crkva razmišlja na drugu korizmenu nedjelju, uzlažeći tako na goru Kalvarije i ponirući u otajstvo Gospodinove muke i smrti. U pustinji započeti hod vjere (Isusovo iskušenje) vodi nas na Brdo preobraženja gdje Kristova uronjenost u Očevu slavu rasvjetljava učenicima otajstvo Križa. Zahvaćeni svjetlom, »silaze s gore« i hode k Jeruzalemu, da budu dionici događaja Gospodinova »Izlaska«.

Gospodinovo preobraženje na gori zbilo se poradi učenika. Krist se pokazao u svjetlu u kojemu jest, ali koje nije dano gledanju očima tijela. Preobrazba se, stoga, tiče učeničkoga gledanja. Trenutci gledanja u kojemu su na gori bili *zasljepljeni* sjajem Kristova lica, bit će rasvjetljeni tek nakon Gospodinova uskrsnuća, kada će spoznati da je smrt preobrazba života. Zato događaj Preobraženja nije moguće razumjeti, ako ostane zatvoren na tu evandeosku stranicu. Svjetlost Očeve slave nije mogla biti spoznata prije Kristova uskrsnuća. U Preobraženju ista svjetlost obasjava Krista i zasljepljuje učenike. Njima će se »otvoriti oči« onoga istoga dana, kada im Uskrsli Gospodin, prešavši preko praga ljudske smrti u slavu Očevu, hodeći s njima na putu u Emaus, tumači sve što o njemu ima u Pismima, sve od Mojsija i proroka (koje vidješe s Preobraženim Isusom na brdu Taboru), kako će zapisati evanđelist Luka (24, 17). Tako se prizori s Tabora i Emausa nadovezuju, a ključ njihova čitanja i povezivanja jest Kristovo vazmeno otajstvo, Izlazak iz tijela i otvaranje vrata vječnosti.

Preobraženje na gori događaj je koji je povjeren gledanju, još uvijek ograničenu zbog vela tijela. Zato će tema Preobraženja biti iznimno draga kršćanskoj umjetnosti. U njoj se promišlja o gledanju, o igri vidljivoga i nevidljivoga, o vidljivosti Nevidljivoga, o velu koji umjetnost nastoji odškrinuti i mističnim gledanjem zaviriti u Zbilju koja je onkraj. Put vjere je iskustvo preobrazbe našega ljudskoga gledanja. Vrijeme korizme vodi nas tim putem, do Vazma, Blagdana svjetla, novoga gledanja koje daruje Uskrsli Gospodin.

Urednik

Preobraženje korizmom

Ivan Šaško

U svakome od triju ciklusa korizmenih čitanja na prvu se nedjelju naviješta Evanđelje o iskušavanju Isusa u pustinji, a na drugu Evanđelje o Isusovu preobraženju. Taj zajednički sloj pokazatelj je temeljnoga naglaska i raspoloženja srca s kojim se započinje put prema proslavi Vazma. Binom kušnja-preobraženje očito je neka vrsta 'binarnoga sustava' korizme koji očituje dinamiku Objave i način vjerničkoga hoda, odnosno hoda Crkve, nošenoga darom otajstva Krista.

U Preobraženju se slavi istinska Bogo-objava (*theophania*) koju zahvaća, odnosno kojom je zahvaćen, apostol Petar koji osjeća da je suviše ići na slavlje blagdana sjenica (slavlje koje u središtu ima Božju vlast i vrhovništvo, prema *Zah* 14, 16-19) u Jeruzalem, jer se njima 'Božja slava' objavila na brdu Taboru, što potvrđuju Mojsije i Ilija, Zakon i Proroci, dakle cjelokupno Pismo, o čemu uostalom i piše u svojoj Drugoj poslanici (1, 16-19).

Pred navještajem o Preobraženju nužno se postavlja pitanje: Zašto je Bog želio trojici učenika objaviti svoju slavu, darovati im to iskustvo? Možda se dio odgovora nalazi i u samome ustroju evanđeoskih tekstova, a povezano s time i u liturgiji korizme, jer je taj evanđeoski odlomak u Evanđeljima smješten između prvoga i drugoga navještaja Muke, pri čemu se nazire trak uskrsnoga svjetla, ali je i sredstvo koje im Isus daje unaprijed, da se ne izgube kada dođe trenutak tame koji izgleda kao da zahvaća sve, pa čak i samoga Isusa u trenutku njegova razapinjanja i krika Ocu s pitanjem zašto ga je ostavio (usp. *Mk* 15, 33-34).

Potvrdu takvoga tumačenja nalazimo u spisima crkvenih otaca, među kojima ističem sv. Lava Velikoga (51. govor): »Gospodin očituje svoju slavu u prisutnosti mnogih svjedoka i daje da ono tijelo, koje mu je zajedničko sa svim ljudima, zasja takvim sjajem da mu lice postaje sličnim sjaju sunca, a njegova odjeća nalik bjelini snijega. Ta preobrazba, bez imalo dvojbe, smjerala je poglavito prema uklanjanju sablazni križa iz duše učenika, kako poniženje Muke koju je dragovoljno prihvatio, ne bi uzdrmalo njihovu vjeru, od onoga trenutka kada im je objavljena uzvišena veličina Kristova skrivena dostojanstva. No, prema ništa manjem providnosnome planu, Gospodin je dao čvrst temelj nadi Svete Crkve da bi cijelo Kristovo tijelo bilo svjesno kakvoga je preobraženja dionik te da bi i članovi vidjeli obećanje sudjelovanja u toj slavi koja je zasjala u Glavi.«

Blagdan Preobraženja ne tiče se samo objave trenutka koji ohrabruje, tješi i daje snagu u životnim teškoćama. U njemu je viđenje otajstva Boga i čovjeka koje odražava vaju ikone s motivom Slave-Svjetla. Isusovo vidljivo čovječstvo slika je nevidljivoga božanstva (»vidljivo nevidljivoga«, prema sv. Ivanu Damašćanskomu). Isus se javlja istodobno kao slika Boga i čovjeka, ikona svekolikog Krista, Bogo-Čovjeka. Ta je istina važna za korizmeni hod: čovjek nije istinski i nije 'stvaran', osim u mjeri u kojoj odražava nebesko.

Pozvani na odražavanje neba

Blagdan Preobraženja ne tiče se samo objave trenutka koji ohrabruje, tješi i daje snagu u životnim teškoćama. U njemu je viđenje otajstva Boga i čovjeka koje odražavaju ikone s motivom Slave-Svjetla. Isusovo vidljivo čovječstvo slika je nevidljivoga božanstva (»vidljivo nevidljivoga«, prema sv. Ivanu Damašćanskomu, *De imaginibus oratio*, I, 11). Isus se javlja istodobno kao slika Boga i čovjeka, ikona svekolikog Krista, Bogo-Čovjeka.

Ta je istina važna za korizmeni hod: čovjek nije istinski i nije 'stvaran', osim u mjeri u kojoj odražava nebesko. Isus ostvaruje, usavršuje istinsku sliku čovjeka, pročišćuje ju i omogućuje joj sudjelovati u Božjoj ljepoti, kako piše sv. Pavao: »A svi mi, koji otkrivenim licem odražavamo slavu Gospodnju, po Duhu se Gospodnjem preobražavamo u istu sliku – iz slave u slavu.« (2Kor 3, 18). U svojoj homiliji o Pjesmi nad pjesmama sv. Grgur iz Nisse kaže da »se duša, približivši se svjetlu, preobražava u svjetlo« (*In cantica canticorum homilia*, 5). Taj sjaj i pozvanost u slavu pokazuje sjajno (bijelo) krsno ruho, Krist u koga smo zaodjeveni. No, taj dar poziva na ostvarivanje osobnoga preobraženja za koje se na kršćanskome Istoku nudi put kontemplativne askeze.

Svakim događajem u svome životu i u povijesti čovjek je usmjeren prema otajstvu, a da bi taj put bio kršćanski, važan je osobni odnos i zajedništvo između čovjeka i nebeskoga Oca, po Kristu u Duhu Svetome. To je zajedništvo ljubavi u kojoj se ostvaruje cjelovitost čovjeka, narušena i razmrmljena grijehom. S pomoću nutarnje molitve ulazi se u sebe, u kraljevstvo Božje koje je, kako kaže Isus, »među nama, u nama«, da bi se moglo u pratnji Duha Svetoga prijeći granicu koja dijeli stvoreno od nestvorenoga.

Čovjek se u svojoj cjelovitosti izražava tijelom, duhom i dušom. To se očituje i u našoj molitvi koja zahvaća: a) tjelesnost i tjelesne izražaje (govor, držanje), zadržavajući pozornost naročito na izgovorenim riječima; b) duh i um, pri čemu je izražaj umni, razmatrajući, ne prelaze nužno u izgovorenost misli, ali postoji nutarnja ritmičnost, gibanje molitve koja 'struji' i prožima molitelja, bez posebne svjesne razradbe, poput pjesme koja teče i odjekuje; c) srce; molitva ponire u najdublje prostore ljudskosti i odande ižarava svu osobnost, u neprestanosti o kojoj piše sv. Pavao (usp. 1Sol 5, 17); u toj 'molitvi srca' nalazi se: vrelo mira i radosti, taborskoga sjaja, bljesak svjetla budućega vijeka.

U Evanđelju po Mateju završetak preobraženja nije Petrov prijedlog da se ostane na brdu uz to svjetlo, nego silazak i povratak u svakidašnjost, u povijest u kojoj je taj sjaj zamućen. Svjetlo koje su susreli nije eshatološko i njihovo se poslanje ispunja u okvirima zemaljskoga trpljenja. U njemu se

Cijelo je korizmeno vrijeme vrijeme preobraženja.

nalazi isti sjaj koji traže ikonopisci, jer započinju svoj rad upravo slikajući svjetlo Preobraženja i oblikuju ga u ikonu kao 'sakrament', djelotvorni znak. Petar želi skratiti put i biti dionikom Paruzije prije završetka povijesti, prije preobrazbe svijeta u 'novu zemlju'. To tumači apostol Pavao kada piše da sve stvorenje uzdiše iščekujući oslobođenje (usp. *Rim 8*).

Preobražajna kušnja i zakonitost sjemena

Cijelo je korizmeno vrijeme vrijeme preobraženja. Zahvaća nas tamo gdje se nalazimo, potiče nas i gotovo nas prisiljava još jedanput započeti put obraćenja. To je vrijeme – piše G. Boselli – molitve u kojoj razlučujemo 'prisutnosti' s kojima izabiremo živjeti i suživjeti. Korizma je slavlje čiji poziv ima obilježje nutarnjega glasa koji nam Gospodin daje čuti kada odlučimo slušati ga. Zato s pravom netko i ovdje koristi inverziju upozoravajući da ne ulaze vjernici u korizmu, nego korizma u živote vjernika i nameće se poput 'protu-vremena' našem vremenu.

Naviknuti smo živjeti čežnju za mirom i laganost koja dopušta ostati na površini, ostavljajući da budemo nošeni događajima, malim, beznačajnim ili znakonosnim događajima koji određuju življenja nas kao osoba, kao vjernika, koji se – gledajući duži rok – lišavaju slobode odlučivanja i izabiranja kakvi ljudi želimo biti i kakvim životom živjeti. Kršćani su pozvani svaku zbilju promatrati u svjetlu evanđelja, što nije neka izvana programirana zadaća, nego je pitanje odnosa prema smislu u kojemu se ne odriču vlastite slobode i ne prepuštaju se moćima koje nastoje ovladati čovjekom i preuzeti upravljanje životom. Korizma je vrijeme kušnje, jer je vrijeme razlučivanja i odlučivanja (jačanje i obnavljanja odluka) u kojemu prihvaćamo da nas Evanđelje stavi pred naše neodlučnosti i pitanja, naročito duhovna, za koja nismo našli ili prihvatili rješenja.

Kao što je to s Božićnim ciklusom, tako je kršćanska duhovnost i Vazmeni ciklus promatrala u suodnosima s raznim sastavnicama, pa i s godišnjim dobima (koja u različitim krajevima svijeta donose i različite konotacije). Tako je došašće s tamom jeseni i zime upućeno prema »svjetlu koje je došlo na svijet« po Kristovu rođenju, a korizma upućuje na ponovno bujanje života koji pobjeđuje smrt, obnavlja i preporuča, otkrivajući ista načela i slične ritmove duhovnoga procesa.

U određivanju pojedinih sastavnica vazmenoga ciklusa (korizme, svetoga trodnevlja, Uskrsa, Pedesetnice) odlučujući je datum Uskrsa koji je u odnosu prema 'novome rođenju' mjeseca, kozmološki povezanom s početkom proljeća. Nutarnji put kojim prolaze vjernici molitvom, odricanjem i djelima ljubavi i suosjećanja s bližnjima, podudaran je s putom koji 'skriveno' prolazi sjeme bačeno u zemlju tijekom zime, da bi niknulo i proklijalo (isti je pojam i za mladicu u došašću) u proljeće te u svoje vrijeme donijelo rod. Sjeme treba vrijeme u kojemu će 'umrijeti sebi', da bi iz toga umiranja bio rođen novi život. Korizmeno je vrijeme milosno vrijeme, dano vjernicima da životno usvoje evanđeosku riječ u kojoj je Isus sazeo svoje duhovno iskustvo smrti i života: »Ako pšenično zrno, pavši na zemlju, ne umre, ostaje samo; ako li umre, donosi obilat rod.« (*Iv 12, 24*). U otajstvu zrna nalazi se smisao preobraženja i time duhovni smisao korizme.

U obilju Božje riječi u pojedinome liturgijskom vremenu može se izdvojiti neke 'tipične' odlomke. Oni se nalaze poglavito u nedjeljnim evanđeljima dotičnoga vremena, a i među njima postoje ona koja doživljavamo kao najprepoznatljivija. Tako Isusova kušnja i vrijeme provedeno u pustinji daju pečat korizmi glede svrhovitosti i ciljeva, dajući smisao iskustvima koja su vjernici – nasljeđujući svoga Spasitelja – pozvani živjeti tijekom korizme.

Isus đavlu, koji mu predlaže pretvaranje kamena u kruh, odgovara da želi ostati gladan; na poziv da pokaže svoje božanstvo bacanjem s vrha Hrama, Isus odgovara da nikomu ne treba ništa pokazivati te izabire da ne bude prepoznat u izabranoj malenosti i 'obespravljenosti'; odbija đavla koji mu nudi moć nad svim kraljevstvima svijeta i odlučuje ostati čovjek bez ikakve moći na ovome svijetu; on odlučuje što želi odnosno ne želi biti i tako očituje da je moguća drukčija, sveta ljudskost. Isus izabire da ne posjeduje, da ne bude 'netko' i da nema moć. Snaga kušnje upravo je u 'šaptu' da je važnije ono što nemamo, što nismo i što ne možemo. Isus prihvaća nedostatnost i prihvaća glad, prazninu koju treba podnositi. Izabirući stanje gladi, Isus izabire ono što nema, odlučuje sačuvati spasonosnu prazninu u sebi. Ne treba mu nikakva potvrda, osim Očeve riječi ljubavi. Moć u svijetu pripada Božjemu neprijatelju, a Isus se nije dao uvjeriti da treba vjerovati u moć i nije se dao nagovoriti da se klanja moći.

Prihvaćajući korizmu kao vrijeme Duha, osjećamo i suprotnosti. Duh je Isusa odveo u pustinju. To je isti Duh koji i nas uvodi u četrdeseticu da bi nas suočio s Božjom riječju, unio u sukobljenost 'naših misli' i Božjih putova, pokazao nam da je cijena vjernosti Kristovu evanđelju, a ujedno i snaga, križ. Tako življena korizma nije svodiva na obdržavanje izvanjskih pravila niti na religijski osjećaj.

I vidješe Gospodina, Preobraženoga, zajedno s Mojsijem i Ilijom.

*Duccio di Buoninsegna:
Preobraženje Gospodinovo,
1308.-1311.;
National Gallery, London.*

Zaslijepljenost učenika
Svjetlom Gospodinova
preobraženja slika je sna
koji ih obuze uoči njegova
Predanja u Jeruzalemu.

Sieger Köder: *Preobraženje
Gospodinovo i sjena/sana
na očima učenika.*

ma Zloga, da dostojno slavimo uskrсна otajstva te jednom prispijemo (*transseamus*) k vječnomu vazmu (*ad pascha demum perpetuum*).« Očito je da je riječ o preobraženju koje je izraženo dvostrukim pojmom prelaženja, jer i sama *pascha* znači prjelazak. Vidi se da je težište na onome što je učinio Krist: posvetio, nadvladao, pokazao, da bismo mi slavili otajstva spasenja. Cijeli je tekst radosna vijest o pobjedi koja nam omogućuje vazam, prjelazak/preobraženje u vječnosti.

Drugi tekst malo mijenja naglasak te (s malim nepreciznostima u sadašnjemu prijevodu) kaže: »Ti nas, Bože, bogatiš svakim blagoslovom. Daj nam tako prijeći iz staroga života u novi da se pripravimo za slavu nebeskoga kraljevstva. (»Deus, per cuius ineffabilem gratiam omni benedictione ditamur, praesta nobis ita in novitatem a vetustate transire, ut regni caelestis gloriae praeparemur.« – zborna molitva ponedjeljka petoga korizmenog tjedna) Molitva kaže da je izvoriste milost i blagoslov koji dolaze od Boga i oni su dar po kojemu prelazimo iz staroga u novo, kao najčešći izričaj za preobraženje u slavu.

Preobraženje kao prjelazak

U Misalu se u molitvenim tekstovima (osim na blagdan Preobraženja) ne spominje riječ 'preobraženje' (*transfiguratio*), čak niti u korizmenom vremenu koje u sebi ima taj duhovni sadržaj, duboko povezan sa životom vjernika. Ipak, molitve koriste druge pojmove koji se tiču prjelaska, preoblikovanja, a time i preobraženja, najčešće u slici prjelaska u novost. U molitvenim obrascima nalazi se posebno zastupljen glagol *transseo/ire* (prijeći prije, ići onkraj), kao i *transfero*, pa i *transformo*, među kojima je ovaj zadnji najbliži preobražaju, ali teološki nije toliko snažan cjelokupnim kontekstom kao *transire*.

Iz korizmenoga vremena ističem tri teksta u kojima se nalazi glagol *transire* (prijeći). Prvi je tekst Predslovlje Prve korizmene nedjelje koji se može vidjeti i kao 'programatski', jer ukratko iznosi cjelovitost hoda i smisla korizme s preobražajnim elementima: »On (Krist) je četrdeset dana postio i tako posvetio našu korizmu pokoru; nadvladao je đavolske napasti i nama pokazao kako izbjeći zamka-

Narav treće molitve različita je od prethodne dvije jer se moli nakon pričesti, nakon primljenoga dara koji nas preobražava u Kristovo tijelo: »Sveta pričest, Gospodine, nek nas obnovi: očišćene od staroga zla nek nas uvodi u zajedništvo spasa.« (Tui nos, Domine, sacramanti refectio sancta restaurat, et, a vetustate purgatos, in mysterii salutaris faciat transire consortium; *popričesna molitva* petka Prvoga korizmenog tjedna) Polazište je slično, ali je za korizmeni program važno napraviti usporednice s Evandeljem o iskušanju, da bi se vidjelo drukčije postupanje od đavlovih ponuda. U euharistiji se živi *sveto* blagovanje koje prihvaća glad za Bogom; dok je starost vezana uz 'identitet' smrtnosti, novost traži pročišćenje od težnje za zemaljskim značenjem; konačno, umjesto klanjanja radi zadobivanja zemaljskoga kraljevstva, zadobiva se udioništvo u otajstvu spasenja, što obuhvaća trpljenje i smrt, pobijedene i preobražene uskrsnućem.

Dakle, preobraženje nije samo lijek protiv trpljenja ili ohrabrenje za vječnost, ono Crkvu kao Kristovo otajstveno tijelo zahvaća već u zemaljskome životu. Sveti Pavao dvaput koristi glagol 'preobražavati' u odnosu na kršćane: a) »Ne suobličujte se ovomu svijetu, nego se preobrazujte obnavljanjem svoje pameti da možete razabirati što je volja Božja, što li je dobro, Bogu milo, savršeno.« (Rm 12, 2); b) tumači kako se to ostvaruje: »A svi mi, koji otkrivenim licem odrazujemo slavu Gospodnju, po Duhu se Gospodnjem preobražavamo u istu sliku – iz slave u slavu.« (2Kor 3, 18). Mi u Kristu razmatramo Božju slavu, ali jednako tako smo i mi zrcalo koje, gledajući Krista, odražavamo božansku slavu. Još i više: čovjek postaje ono što razmatra.

U knjizi o Preobraženju, otac R. Cantalamessa donosi na kraju prizor iz Sartreove drame 'Iza zatvorenih vrata' (*Hui clos*) u kojemu je izgovorena rečenica: »Pakao – to su drugi. (*L'enfer, c'est les autres*).« Nitko od triju osoba koje se nalaze u istoj prostoriji bez zrcala, ne može vidjeti sebe osim putem očiju i duše drugih, a upravo je ta slika nepodnošljivo ružna, bez imalo milosrđa, s puno sarkazma. I kada se vrata otvore, nitko od njih ne želi izaći iz te nepodnošljivosti, nastale zbog nepostojanja stvarne komunikacije.

Cantalamessa upozorava da bi ta soba mogla biti viđena kao simbol 'planetarnoga sela', svijeta koji je ujedinjen informacijama, bez komuniciranja ili u površnome komuniciranju. Ono što pisac naziva paklom zapravo je drukčije izražena 'starost' čovjeka u kojoj jedan čovjek za drugoga postaje zrcalom koje odražava sliku vlastite bijede i odjek vlastite praznine; to je život bez preobraženja. Čovjek sam ne može ni otvoriti vrata niti vidjeti novi obzor.

Isus je Bog i čovjek te kao takav jedini posrednik između Boga i ljudi, čime otvara 'zatvorena vrata' i nove obzore; on je Riječ, govor preobražene komunikacije: istinite, smislene, radosne, milosrdne. Upravo je opraštanje važno obilježje kršćanske komunikacije. Bog poznaje našu nutrinu i našu bijedu, ali ih ne stavlja pred nas umočene u grijeh, niti nas guši ružnoćom kojom smo sebe zatrovali, nego objavljuje sliku sebe, onu na koju smo stvoreni. On je o sebi govorio kao o vratima na koja se ulazi i izlazi (usp. Iv 10, 9), komunicirajući u slobodi; vrata otvorena prema Bogu i vječnosti: »Po njemu jedni i drugi u jednome Duhu imamo pristup Ocu.« (Ef 2, 18).

U korizmi put vodi u pustinju i na Tabor, a iskustvo koje su doživjeli apostoli mi živimo u sakramentima, počevši od inicijacije u kojoj živimo

otajstvo euharistije za koje nam je potreban prjelazak kroz sakrament pomirenja. Tamo se susreće i kušnja i ispovijed i oprostjenje i zajedništvo svjetla kao odraz neba i upijanje svjetla po kojemu svjedočimo drugima poput apostola Petra koji se vraća na svoje razmatranje preobraženoga Učitelja: »Ta nismo vam navijestili snagu i Dolazak Gospodina našega Isusa Krista slijedeći izmudrene priče, nego kao očevici njegova veličanstva. Od Oca je doista primio čast i slavu kad mu ono od uzvišene Slave doprije ovaj glas: *Ovo je Sin moj, Ljubljeni moj, u njemu mi sva milina!* Taj glas, koji s neba dopiraše, čusmo mi koji bijasmo s njime na Svetoj gori.« (2Pt 1, 16-18).

Tu je izvor pouzdanja, a kao poticaj da nađemo vremena za plodonosno korizmeno 'prividno mirovanje' (što je ispunjeno mnogim dobrim djelima), završavam navodeći stihove Sabine Gundert:

Uistinu,
to je pitanje pouzdanja.
Gusjenica koja se začahuruje, da bi postala leptir,
ne može više puzati, gmizati, jesti.
Ona je još samo –
samo radi toga u novome obliku,
drukčija, nepokretna.
Prisiljena na mirovanje.
Jer, samo se mirovanjem
može dogoditi preobražaj.
Samo prividnim mirovanjem,
pouzdanjem u procesu
(pre-)obražavanja
može nastati nešto novo.

Liturgija – slavlje otajstvene preobrazbe

Gospodinovo preobraženje u umjetnosti

Ante Crnčević

Način ikonografskoga interpretiranja Gospodinova preobraženja pred učenicima, odnosno način interpretiranja preobrazbe učeničkoga gledanja i razumijevanja Krista, postaje ogleдалo poniranja u samo Kristovo otajstvo. Slikati događaj u kojemu se objava Božje slave povjerava gledanju i u kojemu je učenike »zasjenio svijetao oblak« te »padoše licem na zemlju« (Mt 17, 5-6), znači najprije se izručiti »zasljepljenju tjelesnoga gledanja«, oblaku svjetla koji »zasjenjuje«. Tko pronikne u istinu Gospodinova preobraženja, proniknuo je u samo otajstvo Krista, u Boga samoga, u njegovu slavu.

Događaj Gospodinova preobraženja na gori pred trojicom učenika našem se ljudskom razumijevanju zavodljivo nameće kao trenutak u kojemu je lako vidjeti cilj i ispunjenje Isusova propovijedanja i njegova hoda zemljom. Uspinjanje na goru, koju kršćanska predaja prepoznaje u brdu Taboru, odabrani učenici, sjajan oblak, svjetlo koje nadvisuje sunčev sjaj, glas koji se čuje s neba – sastavnice su događaja koji odgovara ljudskim očekivanjima i zamišljajima spasenja. Spasenje se u mnogim kulturama poimalo kao uspinjanje, odvajanje od svijeta, ulazak u Božje svjetlo, koje se daje samo odabranima. Spasenje bez trpljenja, bez iskustva smrti. Razumljiva je stoga riječ apostola Petra koji, vidjevši Isusa s Mojsijem i Ilijom, predlaže: »Učitelju, dobro nam je ovdje biti! Načinimo tri sjenice...«. Apostol je u tome prizoru vidio nastup mesijanskoga vremena, u židovskoj tradiciji naviještanoga kao boravak u »vječnim šatorima«. K tomu, događaj se, kako bilježe evanđelisti, zbio o Blagdanu sjenica, poljodjelskoj svečanosti završetka ubiranja ljetine, a svećenička je tradicija tomu blagdanovanju, karakterističnome po boravku pod sjenicama ili u kolibama (usp. Phz 16, 13-15), davala značenje spomena na Izraelov hod kroz pustinju prema obećanoj zemlji, kada su boravili pod šatorima (*sukkot*, usp. Lev 23, 43), stvarajući novu sliku spasenja. No, Isusov silazak s gore i opomena učenicima da o viđenome »ne pripovijedaju dok Sin Čovječji od mrtvih ne ustane« (Mk 9, 9) pokazuju da Preobraženje na gori nije dovršetak spasenjskoga hoda, nego tek njegov najavak; predstoji put, silazak koji vodi kroz križ i smrt, kao mjesto istinske preobrazbe.

Time se otvara širi kut razmatranju događaja na Gori, oblikovan u kršćanskoj duhovnosti, teologiji i umjetnosti, osobito na kršćanskome Istoku, gdje je Gospodinovo preobraženje slavljeno kao zaseban blagdan još od 5. stoljeća (istočno-sirijska liturgija). Bizantska liturgijska tradicije poznaje taj blagdan od 8. stoljeća, a u franačkoj tradiciji počinje se slaviti u 10. st. Njegovo širenje može se razumjeti u okviru probuđenoga zanimanja za sveta mjesta u Isusovoj domovini te za spomen-slavlja na pojedine 'postaje' iz Isusova života. (Blagdan je za cijelu Crkvu uveo papa Kalist III., 1457. godine, i to kao zahvalni spomen na pobjedu kršćanske vojske nad Turskom, pod vodstvom sv. Ivana Kapistrana i Janka Hunyadyja.) U kratkome osvrtu na interpretacije Kristova preobraženja u kršćanskoj duhovnosti i umjetnosti oslonit ćemo se poglavito na djela R. Cantalamesse (*Il mistero della Trasfigurazione*, Milano, 1999.) i A. Andreopoulosa (*Metamorphosis. The Transfiguration in Byzantine Theology and Iconography*, New York, 2005.)

Kristovo preobraženje.
Mozaik u crkvi samostana
sv. Katarine, Sinaj, 6. st.

Kristovo 'fotografiranje'

Uočljive su razlike u duhovnome razumijevanju događaja preobraženja među kršćanima na Istoku i na Zapadu. Stalno mjesto evandeoske perikope o preobraženju u korizmenome navještaju u rimskoj liturgijskoj tradiciji, davalo je tomu događaju značenje 'pedagoške' pripreve za slavljenje Kristova Vazma. Odlomak je bio interpretiran poglavito kao Gospodinovo nastojanje da iz srca učenika ukloni strah, kako naviještena smrt ne bi poljuljala vjeru u njegovo božanstvo. Na Istoku je, pak, događaj preobraženja razumijevan *mistagoški*, kao uvođenje u istinu o Kristovu božanstvu; tu je nagoviješteno Gospodinovo trpljenje i smrt na križu, objavljena ljepota Božjega kraljevstva i očitovan drugi Kristovoj dolazak u slavi.

Crkveni oci, ponirući u dubinu događaja preobraženja, promatraju ga kao iskustvo preobraženja same Crkve. Kontemplirajući otajstvo Kristove proslave Crkva sama anticipira svoju eshatološku preobrazbu, kada će Gospodin »preobraziti ovo naše bijedno tijelo i suobličiti ga tijelu svomu slavnomu« (Fil 3, 21). U tom motrenju čovjek se suobličuje s Kristom, priličuje se njemu, započinje usvajati misli koje imaju izvor u Bogu. Tako se događa istinska preobrazba čovjeka. Kontempliranje Božjega svjetla otvara nas zahvatu toga istoga svjetla; u nas biva utisnut lik preobraženoga Krista, njegove misli i njegovi naumi.

Ta duhovna preobrazba i rasvijetljenost vlastita je značenju *fotografiranja*, pisanja svjetlom, svjetlopisa. Zanimljivo je uočiti, kao navodi R. Cantalamessa, da se glagol *fotografirati* (grč. *photographēin*) pojavljuje prvi put u tekstu jednoga kršćanskoga bizantskoga pisca iz 12. st.: »Sačuvajmo s pozornošću ogledalo duše u koje se utiskuje i svjetlom upisuje («fotografira», *photoeíngraphēin*) Isus Krist, Božja mudrost i moć.« (Filotej Sinajski). Nije dostatno vidjeti Krista, »fotografirati« ga svojim pogledom; potrebno je

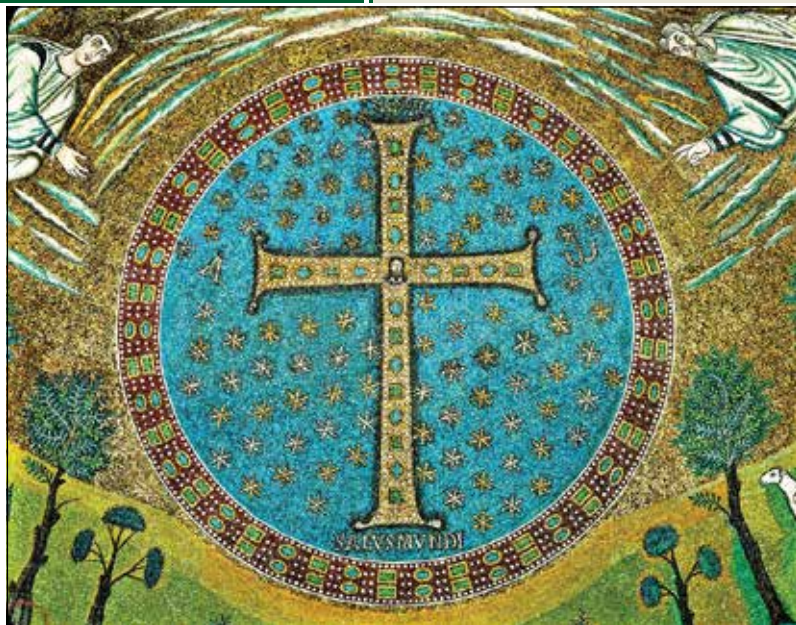
otvoriti se Kristovu svjetlu koje će u naše biće utisnuti njegovu vjernu sliku. Slike nema bez svjetlosti. Tako ni spoznaje Boga nema bez prosvjetljenja njegovim svjetlom. Zato su trojica apostola s Gore preobraženja u srcima ponijela sliku Gospodinove slave. Slika utisnuta u srce, znak je preobrazbe, pa se smisao događaja na gori i razrješava u istini o preobraženju učenika (P. Evdokimov): oni su bili preobraženi svjetlom u kojemu Krist prebiva. Na tome je tragu i krštenje razumijevano kao prosvjetljenje (*photisma*), pa su kršćani u početcima zvani *photismoï* (prosvjetljeni), oni čija je spoznaja rasvijetljena božanskim svjetlom i koji su nositelji Božjega svjetla.

Skrivenost Kristove proslave u otajstvu križa.

Mozaik Gospodinova preobraženja u crkvi sv. Apolinara »in Classe«, Ravenna, 6. st.

Ikonografija Preobraženja

Poznato je da je u istočnoj ikonografiji, među monasima ikonoipiscima, stoljećima vrijedilo načelo da ikonopisac na početku svoga ikonografskoga stvaranja, kao prvu zadaću, stvara ikonu Gospodinova preobraženja. Preobraženje je »majka svih ikona«, jer u svakoj ikoni treba odsijevati svjetlo Tabora, omogućiti vidjeti Nevidljivo u vidljivosti ikone, upravo onako kako je Kristovo božanstvo zasjele na »velu« njegova tijela (R. Cantalamessa). Ikonografija Gospodinova preobraženja slijedila je kršćansku duhovnost koja je rado ponirala u taborsko iskustvo učenikâ te je nastojala u vidljivosti izreći načine interpretiranja te novozavjetne stranice. No, ikonografija je u prikazu toga događaja otvarala također nova čitanja i nova gledanja Krista i učenika na Gori preobraženja i to iz razloga što je preobraženje događaj koji je povjeren poglavito gledanju, motrenju... (A. Andreopoulos). Nakon što im je govorio, naviještao i upućivao ih u istinu, Krist učenike vodi na goru i daje im »vidjeti nevidljivo«, što pretpostavlja ponajprije preobrazbu njihova pogleda, kao i svega onoga što su do tada razumjeli iz Isusovih riječi. Događa se

Slava Kristova križa.

Mozaik Preobraženja u crkvi
sv. Apolinara »in Classe«,
detalji. Ravenna, 6. st.

čiti »zasljepljenju tjelesnoga gledanja«, oblaku svjetla koji »zasjenjuje«. Tko pronikne u istinu Gospodinova preobraženja, proniknuo je u samo otajstvo Krista, u Boga samoga, u njegovu slavu.

Bog se objavljuje u riječi i svjetlu. Ikona, dakle, nije oslikana samo bojama, nego prije svega taborskim svjetlom (Evdokimov), a nadahnjujuća prisutnost Duha u ikoni uvijek se prepoznavala u jasnome odsjaju ikone. Zato je ikona preobraženja nadahnjujuća i za iskustvo sakramentalnoga susreta s Kristom. U slavlju euharistije, na kraju anafore (euharistijske molitve) sv. Ivana Zlatoustoga, cijela zajednica pjeva: »Primismo Duha nebeskoga, vidjesmo svjetlo istinsko.« U toj pjesmi odjekuje priznanje pisca Četvrtoga evanđelja: »Riječ tijelom postade i nastani se među nama i vidjesmo slavu njegovu.« (Iv 1, 14).

Iskustvo Božjega svjetla mjesto je i jamstvo prave spoznaje: »Bog je svjetlo, oni koje on učini dostojnima vidjeti ga, vide ga kao Svjetlo... Oni koji ne vidješe to svjetlo, nisu vidjeli Boga, jer Bog je svjetlo...« (Šimun Novi Teolog). Preobraženje tako stoji u središtu otačke duhovnosti i kontemplacije, pa mistični teolog Grgur Palamas precizira da »Bog nije nazvan svjetlom po svojoj biti, nego po svojoj sili«.

U povijesnome razvoju ikonografije Gospodinova preobraženja moguće je razlikovati pet razdoblja, u kojima je, sukladno duhovnostima i teološkim interpretacijama pripadnima pojedinim vremenima, moguće govoriti o tipologijama s ikonografskim vlastitostima za svako pojedino razdoblje, kako je to razradio A. Andreopoulos. Taj razvojni hod obilježila su neka posebna ikonografska ostvarenja, koja se poimaju kao prijelomnice u 'motrenju' Isusova preobraženja na gori, kao što je, primjerice mozaik u crkvi samostana sv. Katarine na Sinaju, koji je dao početak širemu ikonografskome promišljanju toga događaja. Ne ulazeći u sustavan prikaz toga razvoja, u razmatranju ćemo se zaustaviti pred nekim od najpoznatijih prikaza Gospodinova preobraženja.

preobrazba gledanja, tjelesno gledanje ustupa mjesto duhovnomu. Način ikonografskoga interpretiranja Gospodinova preobraženja pred učenicima, odnosno način interpretiranja preobrazbe učeničkoga gledanja i razumijevanja Krista, postaje ogledalo poniranja u samo Kristovo otajstvo. Slikati događaj u kojemu se objava Božje slave pojavljuje gledanju i u kojemu je učenike »zasjenio svijetao oblak« te »padoše licem na zemlju« (Mt 17, 5-6), znači najprije se izru-

1. Mozaik u crkvi podignutoj uz samostan sv. Katarine na Sinaju (565.-566.) prikazuje Krista u preobraženoj tjelesnosti, gotovo lišena tjelesnosti; njegovo je tijelo oduhovljeno, danas bi se reklo 'dematerijalizirano', promatrano u onomu što su mistici nazivali *corpus mysticum* (v. sliku na str. 10.). Tijelo, odjeveno u sjajne haljine, 'lebdi' u mandorli iz koje izbija sedam svjetlosnih snopova.

2. Iz stare kršćanske baštine vrijedno je izdvojiti mozaički prikaz Gospodinova preobraženja iz bazilike sv. Apolinara »in Classe«, u Ravenni (6. stoljeće), (v. sliku na str. 11.). Riječ je o jednome od najstarijih prikaza preobraženja, a njegova je vlastitost u metaforičkome prikazu. Na prvi pogled nije lako razaznati temu, ali metaforički pristup daje vidjeti više od onoga što bi bilo moguće vidjeti u nekome doslovnome presliku evanđeoskoga teksta. U središnjemu dijelu mozaika, umjesto Krista u njegovu tjelesnome obličju, izražen je veliki križ (slika na str. 12.), urešen dragim kamenjem (*cruix gemmata*), a u njegovu je središtu tek medaljom s Kristovim licem, urešen biserima. Nad križem se čita natpis ΙΧΘΥΣ, akrostih izveden iz Isusovih kristoloških naslova na grčkome jeziku: Isus Krist Božji Sin Spasitelj, a podno križa latinski natpis *Salus mundi* (Spasenje svijeta). Slijeva i zdesna križu početno je i završno slovo grčkoga alfabeta. No, iz toga još nije razvidno da je riječ o preobraženju. Ono se razaznaje poglavito po prikazu Mojsija i Ilije, smještenih lijevo i desno od križa. Ono što je Isus u trenutku preobraženja razgovarao s Mojsijem i Ilijom – »razgovarahu s njime o njegovu Izlasku, što se doskora imao ispuniti u Jeruzalemu« (Lk 9, 31) – sažeto je u otajstvu križa. Prikaz daje vidjeti ono što je Krist tada vidio. I upravo je to ispunjeno svjetlošću i Božjom slavom. »Slavni križ« postaje mjesto Kristove muke, smrti i uzdignuća (uskrснуća) u Očevu slavu. Tako u događaju preobraženja sjaji otajstvo križa (»fulget crucis mysterium«), kako pjeva Venancije Fortunat u himnu Velikoga petka *Vexilla Regis* (»Barjaci kreću Kraljevi«). Krist je svojom smrću preobrazio »sramotu križa« i objavio »slavu križa«. Po njegovoj smrti križ je postao prijestolje njegove slave. Slava križa (izražena dragim kamenjem) zahvaća Očevu slavu (zlatna boja neba) i dodiruje zemlju. Trojica učenika prikazana su formi triju janjaca, zagledanih u Križ. Umjesto zrakâ svjetla koje bi doticale učenike – kako je to uobičajeno u ikonografiji Preobraženja – ovdje se preobrazba učenika predstavlja na drugi način: učenik, zagledan u križ, suobličuje se Kristu Jaganjcu, i već je zaodjeven u sjajne 'haljine' Krista Jaganjca.

Takvo razumijevanje preobraženja crkveni oci izriču mišlju da se na brdu preobraženja Krist nije preobrazio, nego se samo dao vidjeti onakav kakav jest, u onome što on uistinu jest (Ivan Damašćanski). Preobrazba se tiče učenikâ, njihova gledanja, njihove spoznaje Krista i onoga čega će jednom i sami biti dionici. Krist je jedini koji ne treba preobrazbe. On ne treba izići iz sebe da bi ušao u Boga, u božanski svijet. On jedini »ostaje«. Sve drugo je potrebno preobrazbe, obnove, preporođenja, rasvjetljenja svjetlom koje daje život.

»Slavni križ« iz crkve sv. Apolinara nije tek 'znak' Krista. On jest Krist sâm. Krist je sebe učinio otkupiteljskim prinosom, žrtvom na križu za spasenje svijeta. Reći »križ« znači misliti na Krista. Gledati križ znači vidjeti

Stijene brda Preobraženja
i nepristupačnost Kristova
svjetla...

Teofan Grk: Preobraženje
Gospodinovo, kraj 14. st.;
Galerija Tretjakov, Moskva.

Crkva hodočasnica. U službi Crkve, navlastito po slavlju euharistije, vjernici »se pronalaze u Kristu« i žive predokus dara spasenja i Očeve slave. Stoga se lijevo i desno od biskupa Apolinara nalazi niz od dvanaest ovaca, koje simboliziraju zajedništvo vjernika koji, po svećeničkoj službi Crkve, u Kristu pronalaze spasenje.

Oslonac takvoj ikonografsko-teološkoj 'pripovijetci' moguće je tražiti u brizi biskupa Maksimijana, graditelja crkve, da likovnost promiče pravovjerje Crkve, nasuprot arijanskome krivovjerju koje se prethodno pokušalo nametnuti kršćanskoj zajednici u Ravenni. Stoga prikaz preobraženja dotiče sve važne kristološke teme te uključuje Kristovo svećeništvo, euharistiju, te vazmeno otajstvo njegove muke, smrti i uskrsnuća.

3. Ikona Teofana Grka s kraja 14. st. uzima se kao jedno od velikih dostignuća u likovnome (svjetlopisnome) prikazivanju mističnoga iskustva Gospodinova preobraženja (*slika gore*). Premda je Brdo preobraženja uzvišica blagih obrisa i bez posebno dojmljivih vrhova, bizantska ikonografija od kasnoga srednjega vijeka preobraženje redovito smješta na stjenovit krajobraz s tri oštra vrha, podsjećajući na Sinaj, mjesto Božje objave Mojsiju i Iliji. Krist, Mojsije i Ilija smješteni su na istu planinu, na tri vrha, a apostoli su u podnožju. Stjenovito i nepristupačno brdo oslikava težinu čovjekove spoznaje Boga; on prebiva u »nedostupnu svjetlu«.

Krista, čime se doživljava preobrazba vlastitoga gledanja i spoznaje. Kršćanin u Kristovu križu vidi put do Očeve slave i najavak Drugoga Kristova dolaska.

Korisno je ravenski mozaik čitati i prateći uspravnicu koja ide od vrha do dna. U vrhu je otvorena Očeva ruka koja je znak objave njegove slave i proglasa: »Ovo je Sin moj ljubljani! Slušajte ga!« (Mk 9, 7). Krist je put do Očeve slave, a oni koji su već postali dioncima spasenja prikazani su u »krugu« koja okružuje križ: devedeset i devet zvijezda u proslavljenosti s Kristom, čuvajući simbolizam punine čovječnosti i stvorenoga svijeta, interpretiraju evangeosku prispodobu koja govori o izgubljenoj ovci koju Gospodin traži te o »devedeset i devet onih koje nisu zalutale« (Mt 18, 13), odnosno o »devedeset i devet pravednika kojima ne treba obraćenja« (Lk 15, 7). »Izgubljena ovca« prikazana je pak na drugome mjestu – ispod, u sloju koji oslikava zemaljsku Crkvu, u zvijezdi/križu na paliju svetoga Apolinara, prvoga biskupa ravske Crkve. Služba Crkve usmjerena je k izgubljenima, k onima koji su potrebiti spasenja, k onima koji su još na putu preobrazbe: na tome putu vidi se cijela

U gornjemu dijelu ikone Krist stoji uspravan, zaodjeven u bijelo, u svjetlo, okupan zlatnim odbljeskom, u gesti blagoslivljanja. Stoji u središtu, oblikovanu koncentričnim krugovima, kao izvoru svega života. U srednjemu vijeka dva su uobičajena načina prikazivanja Krista u slavi: prikaz u mandorli (ili mističnome krugu) i u zaodjevenosti u bijele haljine.

Donji dio ikone daje mjesto učenicima koji, zaslijepljeni božanskim svjetlom i oboreni na tlo otkrivaju da još ne pripadaju prostoru božanskoga, svjetlu u kojemu je Krist: »Čuvši glas, učenici padoše licem na zemlju i silno se prestrašiše.« (Mt 17, 6). Petar je na koljenima, uzdignute ruke kojom se štiti od blještavila svjetla; Ivan je u sredini, leđima okrenut Svjetlu; Jakov kao da želi pobjeći, ali pada pod snagom viđenoga. Ova oborenost učenika na zemlju, vlastitost je ikonografije preobražanja na Istoku, dok će zapadna predstavljanja toga događaja (Duccio, Beato Angelico, Giovanni Bellini, Perugino, Raffaello) dati prednost zahvaćenošću učenika svjetlom i probuđenosti iz sna koji ih je bio obuzeo.

Krist je smješten u sferu božanskoga svjetla, zaodjeven u bijelo, u koncentričnim krugovima, koji govore o Božjoj neobuhvatnosti. On jest u svjetlu. Učenici su, pak, dodirnuti svjetlom, zrakom koja ih pogađa. Nisu još u svjetlu, nego su njime pogođeni.

Kontrast između prikaza učenika i Isusova lika otkriva nemir svijeta i božanski mir koji izvire iz Krista. Učenici su u strahu, bačeni na zemlju, nemoćni gledati i spoznati, opiru se snažnim zamahom tijela, a Krist u apsolutnome Miru koji zahvaća Mojsija i Iliju, koji stoje, blago nagnuti prema Kristu, zadivljeni i ponizni pred njim, u stavu divljenja i poklonstva. Nemir čovječstva i božanski mir. Preobraženje svjetlom ujedno je i preobraženje mirom. Nemir učenika pokazuje čežnju stvorenja za Bogom i 'novom zemljom': »sve stvorenje zajedno uzdiše i muči se u porođajnim bolima sve do sada. Ali ne samo ono! I mi koji imamo prvine Duha, i mi u sebi uzdišemo iščekujući posinstvo, otkupljenje svoga tijela.« (Rim 8, 22-23).

Ono što je iskusio nekoć Mojsije na Sinaju – kada pred grmom koji gori a ne izgara »zakloni lice jer se bojao Boga gledati« (Izl 3, 6) – to sada kušaju apostoli: osjećaju nedostojnost, strah od viđenja, premda su gajili čežnju za gledanjem Božje slave. Gledanje u Kristovoj slavi Mojsija koji se nekoć

»Kada budem uzdignut, sve ću privući k sebi...«

Beato Angelico: Preobraženje, 1438.-1340.: Samostan sv. Marka, Firenca.

bojao Boga gledati otvara prostor za predokus spasenja koje izvore iz Krista i njegova 'izlaska', koji će se zbiti po njegovoj muči i smrti.

4. U ikonografskome stvaralaštvu zapadnoga duhovnoga i misaonoga kruga prizor Gospodinova preobraženja pojavljuje se znatno kasnije, pa će od doba renesanse brojni autori slikarski tragati za taborski svjetlom: Duccio di Buoninsegna, Beato Angelico, Sandro Botticelli, Giovanni Bellini, Pietro Vannucci Perugini, Rafaello, Lorenzo Lotto, Lodovico Carracci, sve do suvremenih autora, primjerice Siegera Ködera, Đuro Seder i drugih. U tim djelima nije moguće razaznati jedinstven ključ čitanja otajstva Gospodinova preobraženja, ali su neki elementi posebno zanimljivi.

Tako je Beato Angelico u samostanu sv. Marka u Firenci (v. *sliku na str. 15.*) u liku preobraženoga Krista, kako zamjećuje T. Verdon, naznačio Kristovu proslavu u otajstvu križa, ujediniujući u isti prikaz Spasiteljevu smrt na križu i njegov besmrtni život, što sveti Pavao sažimlje u rečenicu: »On obeskrjepi smrt i učini da zasja život i neraspadljivost – po evanđelju.« (2Tim 1, 10). Krist je naime u preobraženju prikazan snažno raširenih ruku, u stavu Raspetoga-Proslavljenoga; forma tijela govori o raspetosti, a lice, sjaj haljina i bijeli *nimbus* izražavaju proslavu u Ocu.

U čistoći i jednostavnosti prikaza na freski Pietra Venuccija (zvanoga Perugini) iz 1498. u Perugi (Collegio del Cambio), prislićujući brdo Tabor toskanskim vedutama, Krist ima raširene ruke, koje nagoviještaju raspeće ali govore i o otvorenosti za učenike koji su svjedoci objave otajstva križa.

Posljednje Rafaellovo slikarsko djelo, (*slika gore*) nastalo između 1518. i 1520., (uz naznaku da ga je dovršio Giulio Romano), na jedinstven način ujediniuje dva prizora iz Matejeva Evanđelja; Gospodinovo preobraženje na gori predstavljeno je u gornjemu dijelu platna, dok donji dio prikazuje Isusovo ozdravljenje mladića obuzetoga zlim duhom, kada Isus učenicima koji se pitaju zašto ga oni ne moguše ozdraviti, odgovara: »Zbog vaše malovjernosti. Zaista, kažem vam, ako imadnete vjere ko-

liko je zrno gorušičino te reknете ovoj gori: 'Premjesti se odavde onamo!', premjestit će se i ništa vam neće biti nemoguće.« (Mt 17, 20). U toj likovnoj 'skladbi' dvaju naizgled nepovezanih prizora, igra svjetla i tame govori o odnosu vjere i nevjere. Oblak svjetla koji izvire iz Krista praćen je i znakom nevidljivoga 'vjetra' koji zahvaća haljine Mojsija i Ilije, a trojicu učenika 'prizemljuje', objavljujući da još nije došao čas da budu dionici Kristove slave.

* * *

Između niza motiva ili elemenata za kojima ikonografija često poseže u slikanju Kristova preobraženja od ranoga srednjega vijeka sve do danas – vrijedno je izdvojiti horizontalnu razdjelnicu koja apostole ostavlja u gledanju koje je još uvijek veo koji priječi udioništvo u Kristovoj slavi; njihova će proslava biti kada budu lišeni tjelesnoga gledanja. Ponegdje u ikonografiji nedostaje i – za razumijevanje događaja Preobraženja tako potrebna – uspravica koja povezuje Očevu slavu, Kristovu objavu slave i učenike kojima se otvara put do proslave u Kristu. Silazak s Gore preobraženja i put prema Jeruzalemu, u evanđeljima jasno istaknut, bit će za učenike put razumijevanja otajstva Kristove smrti kao istinske preobrazbe vremenitoga života u vječnost. Kristovo je preobraženje slika njegova Izlaska, kojim je preko praga smrti poveo, grijehom smrtno ranjenoga čovjeka. ■

VELJAČA

18 N PRVA KORIZMENA NEDJELJA

- 19 P Svagdan: Lev 19,1-2.11-18; Ps 19,8-10.15; Mt 25,31-46
 20 U Svagdan: Iz 55,10-11; Ps 34,4-7.16-19; Mt 6,7-15
 21 S Svagdan: Jon 3,1-10; Ps 51,3-4.12-13.18-19; Lk 11,29-32
 22 Č **KATEDRA SV. PETRA, blagdan**
 vl.: 1Pt 5,1-4; Ps 23,1-6; Mt 16,13-19
 23 P Svagdan: Ez 18,21-28; Ps 130,1-8; Mt 5,20-26
 24 S Liturgija kvatri: iz Prigodnih i zavjetnih čitanja
 (str. 190.-203.): Iz 55,6-9; Ps 51,3-6a; Lk 7,36-50

25 N DRUGA KORIZMENA NEDJELJA

- 26 P Svagdan: Dn 9,4b-10; Ps 79,8-9.11.13; Lk 6,36-38
 27 U Svagdan: Iz 1,10.16-20; Ps 50,8-9.16b-17.21.23;
 Mt 23,1-12
 28 S Svagdan: Jr 18,18-20; Ps 31,5-6.14-16; Mt 20,17-28

OŽUJAK

- 1 Č Svagdan: Jr 17,5-10; Ps 1,1-4.6; Lk 16,19-31
 2 P Svagdan: Post 37,3-4.12-13a.17b-28; Ps 105,16-21;
 Mt 21,33-43.45-46
 3 S Svagdan: Mih 7,14-15.18-20; Ps 103,1-4.9-12;
 Lk 15,1-3.11-32
 4 N **TREĆA KORIZMENA NEDJELJA**
 5 P Svagdan: 2Kr 5,1-15a; Ps 42,2-3; 43,3-4; Lk 4,24-30

- 6 U Svagdan: Dn 3,25.34-43; Ps 25,4-9; Mt 18,21-35
 7 S Svagdan: Pnz 4,1.5-9; Ps 147,12-13.15-16.19-20;
 Mt 5,17-19
 8 Č Svagdan: Jr 7,23-28; Ps 95,1-2.6-9; Lk 11,14-23
 9 P Svagdan: Hoš 14,2-10; Ps 81,7-11b.14.17; Mk 12,28b-34
 10 S Svagdan: Hoš 6,1-6; Ps 51,3-4.18-21b; Lk 18,9-14
 11 N **ČETVRTA KORIZMENA NEDJELJA**
 12 P Svagdan: Iz 65,17-21; Ps 30,2.4.5-6.11-12a.13b; Iv 4,43-54
 13 U Svagdan: Ez 47,1-9.12; Ps 46,2-3.5-6.8-9; Iv 5,1-3a.5-16
 14 S Svagdan: Iz 49,8-15; Ps 145,8-9.13c-14.17-18; Iv 5,17-30
 15 Č Svagdan: Izl 32,7-14; Ps 106,19-23; Iv 5,31-47
 16 P Svagdan: Mudr 2,1a.12-22; Ps 34,17-21.23;
 Iv 7,1-2.10.25-30
 17 S Svagdan: Jr 11,18-20; Ps 7,2-3.9b-12; Iv 7,40-53
 18 N **PETA KORIZMENA NEDJELJA**
 19 P **SVETI JOSIP**, zaručnik Bl. Dj. Marije, svetkovina
 2Sam 7,4-5a.12-14a.16; Ps 89,2-5.27.29; Rim 4,13.16-
 18.22; Mt 1,16.18-21.24a (ili: Lk 2,41-51a)
 20 U Svagdan: Br 21,4-9; Ps 102,2-3.16-21; Iv 8,21-30
 21 S Svagdan: Dn 3,14-20.24-25.28; Otpj. pj.: Dn 3,52-56;
 Iv 8,31-42
 22 Č Svagdan: Post 17,3-9; Ps 105,4-9; Iv 8,51-59
 23 P Svagdan: Jr 20,10-13; Ps 18,2-7; Iv 10,31-42
 24 S Svagdan: Ez 37,21-28; Otpj. pj.: Jr 31,10-13; Iv 11,45-56

Prva korizmena nedjelja

Ulazna pjesma

Zazvat će me
a ja ću ga uslišiti,
spasiti ću ga i
proslaviti, nasiti ću
ga danima mnogim.

Ps 91, 15-16

Zborna molitva

Svemoguću Bože, udijeli
da godišnjom proslavom
korizme napredujemo
u spoznaji Isusa Krista
i u životu slijedimo
njegov primjer. Koji s tobom.

Darovna molitva

Gospodine, prinosimo ti kruh
i vino za žrtvu što je slavimo na
početku korizme. S tim darovima
uključiti i nas u predanje svoga
Sina Isusa Krista.
Koji živi.

Prvo čitanje Post 9, 8-15

Savez Božji s Noom, izbaavljenim od voda potopa.

Čitanje Knjige Postanka

Ovo reče Bog Noi i njegovim sinovima
s njim: »Evo, sklapam savez svoj s vama
i s vašim potomstvom poslije vas i sa svim
živim stvorovima što su s vama: s pticama,
sa stokom, sa svim zvijerima, sa svime što
je s vama izišlo iz korablje – sa svim živim
stvorovima na zemlji. Uspostavljam savez
svoj s vama te nikad više vode potopne
neće uništiti živa bića niti će ikad više po-
top zemlju opustošiti.«

I reče Bog: »A ovo znamen je saveza koji stav-
ljam između sebe i vas i svih živih bića što
su s vama za naraštaje do vijeka: Dugu svo-
ju u oblak stavljam, da znamenom bude sa-
veza između mene i zemlje. Kad oblake nad
zemlju navučem i duga se u oblaku pokaže,
spomenut ću se saveza svoga, saveza izme-
đu mene i vas i stvorenja svakoga živog:
potopa više neće biti da uništi svako biće.«
Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 25, 4bc-5ab.6 -7bc.8-9

Pripjev: Sve su staze tvoje, Gospodine,
ljubav i istina
za one koji čuvaju Savez tvoj.

Pokaži mi, Gospodine, putove svoje,
nauči me svojim stazama!
Istinom me svojom vodi i pouči me
jer ti si Bog, moj Spasitelj.

Spomeni se, Gospodine, svoje nježnosti
i ljubavi svoje do vijeka.

Spomeni me se po svojoj ljubavi –
radi dobrote svoje, Gospodine!

Gospodin je sama dobrota i pravednost:
grešnike on na put privodi.
On ponizne u pravdi vodi
i uči malene putu svome.

Drugo čitanje 1Pt 3, 18-22

Vas sada spasava protulik korablje – krštenje.

Čitanje Prve poslanice svetoga Petra
apostola

Ljubljeni: Krist jednom za grijeh umrije,
pravedan za nepravedne, da vas privede
k Bogu – ubijen doduše u tijelu, ali oživljen
u duhu. U njemu otiđe i propovijedati
duhovima u tamnici koji bijahu nekoć
nepokorni, kad ih ono Božja strpljivost
iščekivaše, u vrijeme Noina, dok se gradila
korablja u kojoj nekolicina, to jest osam
duša, bi spašena vodom. Njezin protulik,
krštenje – ne odlaganje tjelesne nečistoće,
nego molitva za dobru savjest upravljena
Bogu – i vas sada spasava po uskrснуću

PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE

Ulazna:	Zazvat će me (ŽV 2-2012)
Otpj. ps.:	Sve su staze tvoje, Gospodine (vidi gl. prilog, str. 38.)
Prinosna:	237 Mir svoj, o Bože
ili:	447 Spasi, Kriste, svoje djelo
Pričesna:	449 Ne živi čovjek
ili:	199 ili 200 O Kruše živi, milosni
Završna:	440 Posveti post naš korizmen

» Ne iskušavaj Gospodina, Boga svojega!«

Nepoznati francuski majstor: Isusovo iskušenje;

Ilustracija iz Psaltira, 13. st.

Popričesna molitva

Gospodine, nasitio si nas kruhom s neba. Njime se vjera hrani, nada krijepi, ljubav jači. Nauči nas, molimo te, gladovati za Isusom Kristom, kruhom živim i pravim, i živjeti od svake riječi što izlazi iz tvojih usta. Po Kristu.

MOLITVA VJERNIKA

Braćo i sestre, s pouzdanjem se utecimo svemogućem Bogu, moleći da nas put obraćenja kojim smo krenuli obnovi u zajedništvu s njim i u ljubavi prema braći ljudima. Recimo zajedno:

Okrijepi nas svojom milošću, Gospodine.

1. Rasvijetli, Gospodine, put svoje Crkve da u kušnjama svijeta uvijek iznova prijanja uz tebe te ostane vjerna poslanju koje si joj povjerio, molimo te.
2. Vodi, Gospodine, svojim Duhom papu našega Franju, (nad)biskupa našega i sve pastire Crkve da svetošću života i mudrošću vodstva svjedoče blizinu tvoga Kraljevstva kako bi svi osjetili radost poziva na obraćenje, molimo te.
3. Obnovi, Gospodine, u svim kršćanicima dar vjere i pomози im da se trajno soubličuju Kristu, poslušnomu tvojoj volji, molimo te.
4. Nas ovdje sabrane prodahni, Gospodine, duhom istinske obnove i žarom vjere da naša korizmena odricanja i nastojanja budu put k tebi, a na korist braći i sestrama koji su u potrebi, molimo te.
5. Primi, Gospodine, braću i sestre koji u vjeri preminuše i uvedi ih u vječni mir svoga kraljevstva, molimo te.

Svemogući vječni Bože, dajesh nam korizmeno vrijeme kao put obraćenja i milosti. Smjerno te molimo, prati nas svojim Duhom da umijemo radosno nasljedovati posluš i vjernost tvoga Sina, Isusa Krista. Koji živi i kraljuje u vijeke vjekova.

Isusa Krista koji, uzašavši na nebo, jest zdesna Bogu, pošto mu bijahu pokoreni anđeli, vlasti i sile.

Riječ Gospodnja.

Pjesma prije Evandjelja Mt 4, 4b

Ne živi čovjek samo o kruhu, nego o svakoj riječi što izlazi iz Božjih usta.

Evandjelje Mk 1, 12-15

Iskušavao ga Sotona, a anđeli mu služahu.

Čitanje svetog Evandjelja po Marku

U ono vrijeme: Duh nagna Isusa u pustinju. I bijaše u pustinji četrdeset dana, gdje ga je iskušavao Sotona; bijaše sa zvijerima, a anđeli mu služahu.

A pošto Ivan bijaše predan, otiđe Isus u Galileju. Propovijedao je evandjelje Božje: »Ispunilo se vrijeme, približilo se kraljevstvo Božje! Obratite se i vjerujte evandjelju!«
Riječ Gospodnja.

Iskustvo pustinje

Za apostola Ivana naviještaj evanđelja plod je onoga »što bijaše od početka, što smo čuli, što smo vidjeli očima svojim, što razmotrimo i ruke naše opipajše« (1Iv 1, 1). Događaj opisan u današnjemu evanđeoskom ulomku sigurno ne spada u tu kategoriju. Zbiva se u pustinji. Isus je sam i bez svjedokâ. No, o njegovoj četrdesetodnevnoj borbi protiv napasti pišu sva trojica sinopičkih evanđelista. Očito je Gospodin držao potrebnim s učenicima podijeliti te najintimnije trenutke svoje nutarnje drame, a oni su ih smatrali tako dragocjenim da su ih odlučili prenijeti budućim naraštajima vjernika. Crkva to Isusovo iskustvo uzima za vodilju svoje četrdesetodnevne pripreve za proslavu Vazmenog otajstva.

Korizma

Svake godine na prvu korizmenu nedjelju u liturgiji se čita izvješće o Isusovoj pobjedi nad kušnjama. Napasnik ga nije mogao nadvladati, ali može nas. Stoga je Isus iskusio kušnje da bi nas poučio kako se s njima boriti. Dragocjen nam je njegov primjer jer »u čemu je iskušan trpio, može iskušavanima pomoći« (Heb 2, 18). Poručuje nam da krštenje ne oslobađa od napasti, ali da one nisu moćnije od milosti. Ne trebamo ih se plašiti jer ih je on pobijedio. U vjerničkome životu bio bi problem kad

kušnjâ ne bi bilo. Bio bi to znak da su već nama ovladale. Kušnje su ljudske, ali je njihovo nadvladavanje božansko. Tako napasti kojima je Isus bio izložen nisu sablazan i znak moći đavla, nego potvrda pobjede dobra. Ona nam je osobito potrebna na početku korizme kao naše dragovoljne pustinje. Za biblijskog čovjeka pustinja je najprije nenaseljena zemlja od koje je Bog ustegnuo svoj blagoslov, pa je područje zla, kušnje, prokletstva i smrti. No, s druge strane, ona je ujedno susretište Boga i čovjeka, područje gdje čovjek uviđa svoje slabosti i osobito osjeća Božju zaštitu, mjesto gdje postaje svjestan svoje snage i učvršćuje ju. Pustinja je ujedno i sredstvo pročišćenja od svega suvišnoga. Tu se narod čistio, oslobođen iz ropstva dok nije stasao novi slobodni naraštaj čiji pogled nije skučen punim »egipatskim loncima«, nego naučen na slobodu prostranstva i na pouzdanje u Boga. Tu je narod uvidio svoju ovisnost o Bogu i veličinu njegove ljubavi. U pustinji je otkrio snagu za ostvarenje Božjeg obećanja. Mi korizmu izabiremo kako bismo u njoj otkrili svoje slabosti i pokušali ih nadvladati, uvidjeli svoju snagu i njome činili dobro, oslobodili se svega onoga što nas sputava i zarobljava te svjedočili ljepotu kršćanske slobode koja će snažnije od svih riječi pronositi Kristov poziv: »Obratite se i vjerujte evanđelju!«

Zrnje...

»Duh nagna Isusa u pustinju.« Božji Duh vodi u osamu koja je mjesto istinskoga susreta. Nitko tko nije prošao iskustvo osame, nije upoznao snagu susreta, dubinu slušanja, ljepotu zajedništva koje je oslobođeno svega suvišnoga. Pustinja daje spoznati sve suvišno i otkriti ono što nam je istinski potrebno. Korizma je vrijeme osame koja liječi našu osamljenost; povlačenje koje osposobljuje za novu ljepotu susreta; vrijeme slušanja koje daje pravu mjeru našim riječima.

ROBERT SARAH, *Snaga tišine. Protiv diktature buke*, 77.

Otto Dix: *Iskúšenje u pustinji*.

Krštenje

Markovo evanđelje vrlo sažeto opisuje Isusovo iskustvo pustinje. Ne spominje čemu je bio izložen, ali nastavak evanđelja svjedoči kako ga je Sotona nastojao okrenuti od Očeve volje. Grijeh je okretanje leđa Bogu, zagledanost u nešto drugo i hod prema tome. Obraćanje doslovno znači zaokret, okrenuti pogled od onoga što udaljuje od Boga i vratiti mu se. To je trajan proces koji završava tek kad Boga budemo gledali licem u lice. Zato su Isusove kušnje trajale četrdeset dana. U Bibliji je broj četrdeset znak jednog naraštaja odnosno čitava ljudskog života. Od rođenja pa do posljednjega daha na zemlji ljudi su izloženi svakovrsnim kušnjama. Ovu sudbinu dijelio je i Isus. Sve do podnožja križa, uz znoj i suze, ponavljao je: »Oče, ne moja volja, nego tvoja neka bude!« (Lk 22, 42), a napasnik je neprestance izazivao: »Spasi sam sebe, siđi s križa!« (Mk 15, 30). Zato evanđelist Marko ne predstavlja Sotonu posebnom osobom, nego kao personifikaciju svih sila zla i svih kušnji na koje čovjek nailazi tijekom života. Evanđelist u tome nasljeduje Isusa koji Sotonom ne smatra samo vođu palih anđela, nego je tim imenom nazvao čak i apostola Petra kad ga je nastojao odvratiti od Očeve volje: »Nosi se od mene, sotonu, jer ti nije na pameti što je Božje, nego što je ljudsko!« (Mk 8, 33).

Sve što udaljuje od Boga, pripada Sotoni. On vodi na krive putove. U tome kontekstu,

pri opisu kušnji u pustinji, evanđelisti Matej i Luka Isusa smještaju u vrijeme, dok je Marku važniji prostor. On opisuje Isusov put. Dolazi iz Galileje u Judeju da bi bio kršten, a onda se ponovno vraća u Galileju i propovijeda: »Ispunilo se vrijeme, približilo se kraljevstvo Božje! Obratite se i vjerujte evanđelju!«. Napustio je središte službene religije i kulta »te ode i nastani se u Kafarnaumu, uz more, na području Zebulunovu i Naftalijevu da se ispuni što je rečeno po proroku Izaiji: Zemlja Zebulunova i zemlja Naftalijeva, Put uz more, s one strane Jordana, Galileja poganska – narod što je sjedio u tmini svjetlost vidje veliku; onima što mrkli kraj smrti obitavahu svjetlost jarka osvanu.« (Mt 4, 13-16). Za Marka je nit vodilja ovoga puta rijeka Jordan, a vrhunac Isusovo krštenje. Jordan povezuje, čini živim i oplemenjuje čitav taj prostor. Prijelaz preko Jordana u Jošuinu vrijeme označio je početak novoga naroda Božjeg u Obećanoj zemlji. Jošuinu ime, kao i Isusovo, podsjeća na Boga koji spašava. Isusovim krštenjem u Jordanu započela je povijest novoga Božjeg naroda, sabranoga iz svih naroda koji su do tada bili u tmini smrti. Isus je njegova prvinna. Zato evanđelist spominje kako je boravio sa zvijerima. Tom slikom potvrđuje obnovu sklada raja zemaljskoga, grijehom narušenoga.

Vremenski okvir Ivanova predanja također podsjeća na kraj jednoga i početak novoga Saveza. Sveti Petar u svojoj Prvoj poslanici, iz koje je odlomak izabran za današnje drugo čitanje, uspoređuje vodu krštenja s vodom potopa u Noino vrijeme spominjući osam spašenih. I taj broj u Svetome pismu simbolizira novi početak. Prvo je stvaranje trajalo sedam dana, a s osmim danom započinje novo. Novo čovječanstvo nastaje iz vode krštenja. U njoj se kao u potopu briše zlo i uspostavlja novi savez milosti s čovječanstvom. Nadahnuti pisac znak savezništva nalazi u dugi. Ona spaja nebo i zemlju. No, ona je samo slika prave poveznice neba i zemlje, Isusa Krista. Kao što se u dugi zrcali čitav spektar boja, tako se u Isusu Kristu ogledaju patnje i kušnje svih ljudi, a u njegovoj svjetlosti čitavom je čovječanstvu svjetlost jarka osvanula.

Slavko Slišковиć

Druga korizmena nedjelja

Ulazna pjesma

Moje mi srce govori:
»Traži lice njegovo!«
Da, lice tvoje, Gospodine,
ja tražim. ne skrivaj lica
svoga od mene.

Ps 27, 8-9

Zborna molitva

Bože, ti nam zapovijedaš
da slušamo tvoga ljubljenog
Sina. Krijepi nas svojom riječi
i čisti nam pogled duha, da se
radujemo s gledanja tvoje
slave. Po Gospodinu.

Darovna molitva

Molimo te, Gospodine,
da ova žrtva izbriše naše
krivice, te nam dušu
i tijelo posveti za slavlje
vazmenih blagdana.
Po Kristu.

Prvo čitanje Post 22, 1-2.9a.10-13.15-18 *Žrtva praoca našega Abrahama.*

Čitanje Knjige Postanka

U one dane: Bog stavi Abrahama na kušnju. Zovnu ga: »Abrahame!« On odgovori: »Evo me!« Bog nastavi: »Uzmi svoga sina, jedinca svoga Izaka koga ljubiš, i pođi u krajinu Moriju pa ga ondje prinesi kao žrtvu paljenicu na brdu koje ću ti pokazati.«

I stignu na mjesto o kojemu je Bog govorio. Ondje Abraham podigne žrtvenik i naslaže drva.

Pruži sad Abraham ruku i uzme nož da zakolje svog sina. Uto ga zovne s neba anđeo Gospodnji i poviče: »Abrahame! Abrahame!« »Evo me!« odgovori on.

»Ne spuštaj ruku na dječaka« – reče – »niti mu što čini! Sad, evo, znam da se Boga bojiš jer nisi uskratio ni svog sina, jedinca svoga«. Podiže Abraham oči i pogleda, i gle – za njim ovan, rogovima se zapleo u grmu. Tada Abraham ode, uzme ovna i prinese ga za žrtvu paljenicu mjesto svog sina. Anđeo Gospodnji zovne Abrahama s neba drugi put i reče:

»Kunem se samim sobom, izjavljuje Gospodin: Kad si to učinio i nisi mi uskratio svog jedinca sina, svoj ću blagoslov na te izliti i učiniti tvoje potomstvo brojnim poput zvijezda na nebu i pijeska na obali morskoj! A tvoji će potomci osvajati vrata svojih neprijatelja. Budući da si poslušao glas moj, svi će se narodi zemlje blagoslivljati tvojim potomstvom.«

Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 116, 10.15-19

Pripjev: Hodit ću pred Gospodinom u zemlji živih.

Ja vjerujem i kada kažem:

»Nesretan sam veoma.«

Dragocjena je u očima Gospodnjim smrt pobožnika njegovih.

Gospodine, tvoj sam sluga,
tvoj sluga, sin službenice tvoje:
ti si razriješio okove moje.
Tebi ću prinijeti žrtve zahvalne,
zazvat ću ime Gospodnje.

Izvršit ću Gospodinu zavjete svoje
pred svim pukom njegovim,
u predvorjima doma Gospodnjega,
posred tebe, Jeruzaleme!

Drugo čitanje Rim 8, 31b-34 *Bog ni svog Sina nije poštedio.*

Čitanje Poslanice

svetoga Pavla apostola Rimljanima

Braćo! Ako je Bog za nas, tko će protiv nas? Ta on ni svojega Sina nije poštedio, nego ga je za sve nas predao!

Kako nam onda s njime neće sve darovati?

Tko će optužiti izabranike Božje?

Bog opravdava! Tko će osuditi?

Krist Isus umrije, štoviše i uskrсну, on je i zdesna Bogu – on se baš zauzima za nas!

Riječ Gospodnja.

Pjesma prije Evandelja usp. Mk 9, 7

Iz sjajnog oblaka začu se Očev glas:
Ovo je Sin moj ljubljeni! Slušajte ga!

Ovo je Sin moj ljubljeni! Slušajte ga!

Cody J. Swanson: *Preobraženje pred učenicima.*

Evangelje Mk 9, 2-10

Čitanje svetog Evanđelja po Marku

U ono vrijeme: Uze Isus sa sobom Petra, Jakova i Ivana i povede ih na goru visoku, u osamu, same, i preobrazi se pred njima. I haljine mu postadoše sjajne, bijele veoma – nijedan ih bjelilac na zemlji ne bi mogao tako izbijeliti. I ukaza im se Ilija s Mojsijem te razgovarahu s Isusom.

A Petar prihvati i reče Isusu: »Učitelju, dobro nam je ovdje biti! Načinimo tri sjenice: tebi jednu, Mojsiju jednu i Iliji jednu.« Doista nije znao što da kaže jer bijahu prestrašeni.

I pojavi se oblak i zasjeni ih, a iz oblaka se začu glas: »Ovo je Sin moj ljubljeni! Slušajte ga!« I odjednom, obazrevši se uokolo, nikoga uza se ne vidješe doli Isusa sama.

Dok su silazili s gore, naloži im da nikomu ne pripovijedaju što su vidjeli dok Sin Čovječji od mrtvih ne ustane. Oni održaše tu riječ, ali se među sobom pitahu što znači to njegovo »od mrtvih ustati«.

Riječ Gospodnja.

PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE

Ulazna:	Moje mi srce govori (vidi gl. prilog, str. 39.)
ili:	426.1 Spomeni se, Gospodine
Otpj. ps.:	X Hodit ću pred Gospodinom (ili ŽV 2-2009)
Prinosna:	463 Sretnih li vas
Pričesna:	201 O svjetlo duša, Isuse
ili:	246 Ovdje je sada
Završna:	444 (445) O Sunce spasa, Isuse
ili:	462 Bog nam posla

Pričesna pjesma

Ovo je Sin moj,
Ljubljeni!
U njemu mi
sva milina.

Mt 17, 5

Popričesna molitva

Gospodine, primili smo
otajstva proslave tvoga
Sina. Primi našu hvalu što
nam već na zemlji daješ
dijela s nebesnicima.
Po Kristu.

MOLITVA VJERNIKA

Braćo i sestre, Krist Gospodin okupio nas je na ovoj liturgijskoj gori da nas povede u novi – preobraženi život. Potaknuti njegovom riječju, obratimo se nebeskomu Ocu moleći zajedno:

Obasjaj nas, Gospodine, svojim svjetlom!

1. Za Crkvu, zajednicu vjernika: da trajno prianja uz tvoga Sina, pobjednika nad smrću, te preobražena njegovim svjetlom svjedoči svim narodima novost života u Kristu, molimo te.
2. Za pastire kojima si povjerio brigu za tvoj narod na putu kroz svijet: daruj im mudrost koja od tebe dolazi i pomози im da se trajno preobražavaju istinskom molitvom i svjetlom tvoje riječi kako bi sav narod vodili k tvome spasenju, molimo te.
3. Za sve kršćane: daj da u Kristu uvijek prepoznaju Učitelja života te, vjerni njegovu putu, ljepotom evanđelja preobražavaju svijet u kojemu žive, molimo te.
4. Za ovu župnu zajednicu: učvrsti nas u vjeri da nas nikakva iskušenja ne udalje od tebe i pomози da križeve života prihvaćamo kao rast u ljubavi prema tebi i svojim bližnjima, molimo te.
5. Za našu preminulu braću i sestre: podari im radost vječnosti, koju si nam u Kristu pripremio, molimo te.

Svemogući vječni Bože, po ovoj nam svetoj službi daješ predokus vječnoga života. Daj da nada u vječnost rasvjetli naš put obraćenja i sva nastojanja na nasljedovanju Krista tvoga ljubljenoga Sina. Koji živi i kraljuje u vijeke vjekova.

Otac i Sin, Abraham i Izak

Bog Abrahama stavlja na kušnju. Zašto? Kao da on ne bi znao kakav je Abraham, kakav je bio i kakav će biti! On ga ne stavlja na kušnju stoga što bi želio doznati kakav je. On poznaje Abrahama. No, Abraham ne poznaje sebe, a još manje njegovo nasljedstvo poznaje Boga koji ga je pozvao i Abrahama koji se odazvao. Abraham je stavljen na kušnju da spozna samog sebe i svoje nosive odnose te da njegovo potomstvo na njemu otkrije tko je Bog koji ga je pozvao i tko je praotac koji se odvažio ostaviti sve i krenuti u nepoznato.

Kušnja počinje imenom. Bog Abrahama zove po imenu. Riječ je o novome imenu koje je Bog dao Abram. Abraham se najprije zvao Abram, a onda mu je Bog promijenio ime u trenutku sklapanja Saveza s njim i obećanja da će ga učiniti ocem mnogih naroda. Sada ga zove novim imenom u kojemu je kodiran taj Savez. Abraham ne čuje samo svoje ime. On čuje glas Boga koji ga zove i koji je s njim sklopio Savez. Bog mu se ne pojavljuje u liku, nego u glasu. Bog privilegira glas. Glas prenosi nutrinu onoga koji zove. U glasu se osjeća emocija, nutarnje stanje, naklonost, odnos prema onom tko je pozvan. U glasu je živ Savez sklopljen istim glasom.

Abraham odgovara: »Evo me!« – *Hineni*. Od sada će ova riječ biti mjerodavan odgovor

na Božji poziv. Gdje god se čuje Božji glas koji zove po imenu, primjeren odgovor je Abrahamov odgovor: *Hineni*. I to je važna objava Abrahamove kušnje. *Evo me!* Bez uvjeta, bez pregovora, bez propitivanja čemu, odakle, zašto, s kojim namjerama, pod kojim uvjetima. Jednostavno: *Evo me!* Spreman sam! Slušam!

Bog Abrahamu nalaže što mu je činiti. Treba uzeti svoga sina jedinca. Bog kaže: »jedinca koga ljubiš«. Bog poznaje Abrahamovo srce i njegovu ljubav prema sinu. Ta kako i ne bi kada je taj sin Božji dar kojega je Abraham tako dugo čekao. Upravo zato što ga je dugo čekao, što je desetljećima čeznuo za njim, Abrahamova je ljubav duboka i velika. Abraham voli svoga sina jedinca. Ovdje se krije otkrivenje i Božje ljubavi prema svome Sinu. Na Abrahamovoj se kušnji vidi najdublja kušnja u srcu Božje ljubavi.

Abraham ne kaže ni jedne riječi. Ne buni se. Ne pita zašto. Abraham sluša. Ova je Abrahamova reakcije neshvatljiva. Izaziva pobunu. Kako to da se nije pobunio? Kako to da nije ustao i pobjesnio na Boga koji mu je najprije dao sina, a sada, kada mu se srce privezalo uz njega, traži da ga prinese kao žrtvu paljenicu. Abraham nema ničega na svijetu što mu je toliko priraslo srcu kao Izak, njegov sin jedinac kojega ljubi. Izak nije jedini Abrahamov sin,

Zrnje...

Poslije šest dana Isus uze sa sobom Petra, Jakova i Ivana i povede ih na goru visoku, u osamu, same, i preobrazi se pred njima. – Evanđelist veli da se to zbilo »poslije šest dana« (Iv 9, 2). Broj šest, kako primjećuje sv. Jeronim, ovdje je znak prolaznoga, neispunjenoga vremena, vremena svijeta. Božje je kraljevstvo moguće vidjeti »sedmoga dana«, u svjetlu Gospodinova uskrsnuća. Zato je preobraženje, smješteno u »sedmi dan«, predznak te novosti, najavak svjetla u kojemu se događa novo stvaranje. Uspinjanje na goru izražava težinu ostavljanja svijeta i vremenitosti. U Božje se svjetlo ulazi samo »uspinjanjem«, ostavljanjem, izručenjem novosti koja je u Bogu. Ali i nakon toga darovanog iskustva predstoji »silazak s gore«, traženje načina kako razumjeti Božje obećanje i kako ljudima svjedočiti iskustvo boravka u Božjemu svjetlu.

Molitveno uranjanje u Boga, u njegovu riječ, u njegovu volju, postaje boravljenje u Božjemu svjetlu koje rasvjetljuje za gledanje onoga bitnoga, najvažnijega: »ne vidješe nikoga do li Isusa sama«. Ono što su vidjeli prije – Mojsije i Ilija – sada je utopljeno u Isusa. Sve, i Zakon i proroke, gledaju i razumijevaju u njegovu svjetlu. Zagledanost u Isusa ne otklanja pogled od ljudi, od svijeta, od briga, nego Božjim svjetlom preobražava naše gledanje i odnose spram onoga što vidimo. Vjera uvijek vidi drukčije. I više.

Marc Chagall: Žrtvovanje Izaka, 1966.

ali je jedinac iz njegova odnosa sa Sarom, ženom koju ljubi. Abraham bi dao sve u zamjenu za sina. Pa ipak se ne buni protiv Božje zapovijedi da mu žrtvuje sina. Sluša i šuti. I poslušao, rano, još za mraka, odlazi na put kako mu je Božji glas zapovjedio.

Na mjestu koje mu je Bog odredio za žrtvu Abraham, bez riječi i bez razgovora sa svojim sinom kojega ljubi, podiže žrtvenik i na njega slaže drva za žrtvu paljenicu.

Abraham ne traži nikakav znak niti ga potajno očekuje. Nastavlja sa žrtvovanjem. U trenutku kada je već podigao ruku s nožem, začuje opet svoje ime. Ovaj ga put dva puta zove anđeo Gospodnji: »Abrahame, Abrahame!« Njegov odgovor je isti: *Evo me!* Abraham nije prestao imati otvoreno uho nakon što je čuo Božju zapovijed i bio joj poslušan. Pokazuje se da je neprestano otvorena uha na ono što Bog od njega traži. Sada od njega traži da ne žrtvuje sina. Ni sada se Abraham ne buni. I sada je poslušan.

Zašto je doveden do ruba da od oca postane ubojica vlastitoga sina jedinca? Tko pozna kulturu okolnih naroda, lako opaža kako je žrtvovanje djece bilo uobičajena praksa. Bog je Abrahama doveo tik do ruba da i sam učini isto i onda mu pokazao da Božja volja nije da se žrtvuju ni djeca ni ljudi. Abrahamov posluš otkriva životinju kao zamjensku žrtvu. Da Abraham nije doveden do ove točke, možda bi njegovi potomci uvijek iznova upadali u napast da umjesto životinja žrtvuju ljude. Možda bi im

se činilo da Bog više cijeni žrtvu koja je teža. Možda bi mislili da je najteža žrtva Bogu najdraža. Ovako su na praocu Abrahamu mogli vidjeti da Bog nikako ne želi žrtvovanja djece.

No, Abraham nije doveden u kušnju samo zbog svoga pokoljenja. On sam morao je naučiti odmak od najdražega. Ne toliko da bi morao birati između sina i Boga, koliko da bi naučio kako se sina ispravno ljubi jedino kada je poslušan Bogu. Njegov sin nije njegovo vlasništvo. Dobio ga je. Pripada više Bogu koji mu ga je dao, nego njemu. Bez ove svijesti da Izak dolazi iz Božje ruke, postoji opasnost da Abraham u božanstvo pretvori ono što mu srce ljubi. Ljudsko je srce u stanju pretvoriti u božanstvo sve ono za što se veže. A vezati se može uz mnoštvo stvorenja. Abraham je naučio kako se uz Boga veže poslušom njegovom pozivu i kako se dijete ispravno ljubi tek kada ga se iznutra, bez navezanosti i prisvajanja, preda Bogu u ruke. To što je bila kušnja na brdu Moriji, na silasku s brda pretvorilo se u veliku slobodu Abrahama i Izaka. U toj će slobodi nastati novi narod. Sloboda se u ljudskim odnosima pojavljuje tamo gdje je čovjek spreman slušati Božji glas. Abraham je naučio da poslušnost Bogu za njega sada znači početak velikoga naroda. I ne samo to. To je početak blagoslova za sve narode.

Kada se vjernici nedjeljom sabere oko Riječi Božje i njegove prisutnosti u kruhu i vinu, tada u čitanju o Abrahamovoj kušnji čuju i dubinu odnosa između Oca i Sina, Oca koji nije pošteđio svoga Sina iz ljubavi prema svojoj djeci, prema svemu svijetu. U Izakovoj žrtvi se nazire Isusova žrtva.

I dok im se uvijek iznova misao i emocije sudaraju s Abrahamom, njegovom kušnjom i Božjom voljom, dok sebe teško mogu vidjeti u Abrahamovu poslušnu, oni i neprimjetno ulaze u najdublju tajnu Isusove žrtve na križu i Očeve volje da spasi sve ljude. Abrahamov je posluš kao prozor kroz koji se nazire neizreciva ljubav Oca i Sina u koju je Bog, Isusovim utjelovljenjem, mukom, smrću i uskrsnućem, pozvao sve ljude.

Ante Vučković

Treća korizmena nedjelja

Ulazna pjesma

Kad na vama pokažem
svetost svoju, skupit ću vas
iz svih zemalja. Poškropit ću
vas vodom čistom i očistit ću
vas od svih vaših nečistoća.
I dat ću vam novo srce,
govori Gospodin.

Ez 36, 23-26

Zborna molitva

Bože, izvore milosrđa i sve
dobrote, odredio si lijek našim
griješima: post, molitvu i djela
ljubavi. Priznajemo da smo
grešni. Savjest nas optužuje.
Molimo te: iskazuj nam uvijek
svoje milosrđe. Po Gospodinu.

Darovna molitva

Gospodine,
po ovoj nam žrtvi oprosti
grijehe i pomози da i mi
praštamo svojoj braći.
Po Kristu.

Prvo čitanje Izl 20,1-3.7-8.12-17 (kraća verzija) *Zakon bijaše dan po Mojsiju.*

Čitanje Knjige Izlaska

U one dane: Bog izgovori sve ove riječi:

»Ja sam Gospodin, Bog tvoj, koji sam te
izveo iz zemlje egipatske, iz kuće ropstva.

Nemoj imati drugih bogova uz mene.

Ne uzimaj uzalud imena Gospodina,

Boga svoga, jer Gospodin ne oprašta

onome koji uzalud izgovara ime njegovo.

Sjeti se da svetkuješ dan subotni.

Poštuj oca svoga i majku svoju da imadneš
dug život na zemlji koju ti daje Gospodin,

Bog tvoj.

Ne ubij!

Ne učini preljuba!

Ne ukradi!

Ne svjedoči lažno na blišnjega svoga!

Ne poželi kuće blišnjega svoga!

Ne poželi žene blišnjega svoga; ni sluge
njegova, ni sluškinje njegove, ni vola njego-
va, ni magarca njegova, niti išta što je bli-
žnjega tvoga!«

Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 19,8-11

Pripjev: Gospodine, ti imaš riječi
života vječnoga!

Savršen je zakon Gospodnji, dušu krijepi;
pouzdan je svjedočanstvo Gospodnje,
neuka uči.

Prava je naredba Gospodnja, srce sladi;
čista je zapovijed Gospodnja,
oči prosvjetljuje.

Neokaljan strah Gospodnji, ostaje svagda;
istiniti sudovi Gospodnji,
svi jednako pravedni.

Dragocjeniji od zlata, zlata čistoga;
sladi od meda, meda samotoka.

Drugo čitanje 1Kor 1,22-25

*Propovijedamo Krista raspetoga: ljudima
sablazan, a pozvanicima Božjima mudrost.*

Čitanje Prve poslanice

svetoga Pavla apostola Korinćanima

Braćo! Židovi znake ištu i Grci mudrost
traže, a mi propovijedamo Krista raspetoga:
Židovima sablazan, poganima ludost,
pozvanima pak – i Židovima i Grcima –
Krista, Božju snagu i Božju mudrost.
Jer ludo Božje mudrije je od ljudi
i slabo Božje jače je od ljudi.

Riječ Gospodnja.

Pjesma prije Evanđelja Iv 3, 16

Bog je tako ljubio svijet
te je dao svoga Sina Jedinorođenca;
tko god u njega vjeruje, ima život vječni.

PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE

Ulazna:	426.2	Kada na vama pokažem
ili:	460	Ja se kajem
Otpj. ps.:	91 ili XI	Gospodine, ti imaš riječi života vječnoga (ili ŽV 3-2006)
Prinosna:	442	Bog oprosni nam darova
Pricesna:	438	Čuj, Stvoritelju milostiv
ili:	146	Duša moja
Završna:	465	Bože, ljubiš

Izjeda me revnost za dom tvoj.
Đuro Seder: Izgon trgovaca iz hrama.

Popričesna molitva

Gospodine, već na zemlji
nahratio si nas kruhom
s neba i dao nam zalog
onoga što još ne vidimo.
Smjerno te molimo: što
sada u otajstvu slavimo,
nek se ostvari u punoj
istini. Po Kristu.

Evangelje Iv 2, 13-25

Razvalite ovaj hram i ja ću ga u tri dana podići.

Čitanje svetog Evanđelja po Ivanu

Blizu bijaše židovska Pasha. Stoga Isus uzi-
đe u Jeruzalem. U Hramu nađe prodavače
volova, ovaca i golubova i mjenjače gdje
sjede. I načini bič od užeta te ih sve istjera
iz Hrama zajedno s ovcama i volovima.

Mjenjačima rasu novac i stolove isprevrta,
a prodavačima golubova reče: »Nosite to
odavde i ne činite od kuće Oca mogega ku-
ću trgovačku.« Prisjetiše se njegovi učenici
da je pisano: Izjeda me revnost za dom tvoj.

Nato se umiješaju Židovi i upitaju ga: »Koje
nam znamenje možeš pokazati da to smiješ
činiti?« Odgovori im Isus: »Razvalite ovaj
hram i ja ću ga u tri dana podići.« Rekoše
mu nato Židovi: »Četrdeset i šest godina
gradio se ovaj hram, a ti da ćeš ga u tri da-
na podići?« No on je govorio o hramu svoga
tijela. Pošto uskrsnu od mrtvih, prisjetiše se
njegovi učenici da je to htio reći te povjero-
vaše Pismu i besjedi koju Isus reče.

Dok je boravio u Jeruzalemu o blagdanu
Pashe, mnogi povjerovaše u njegovo ime
promatrajući znamenja koja je činio.

No sam se Isus njima nije povjeravao jer ih
je sve dobro poznavao i nije trebalo da mu
tko daje svjedočanstvo o čovjeku: ta sam je
dobro znao što je u čovjeku.

Riječ Gospodnja.

MOLITVA VJERNIKA

Okupljeni oko Gospodina u njegovu hramu,
uputimo mu svoje skrušene molitve:

1. Čuvaj, Gospodine, svoju Crkvu u svetosti
u kojoj si je sazdao; oslobodi ju od svake ljage
grijeha i nevjernosti i daj joj uvijek prijanjati
uz Krista Raspetoga, molimo te.
2. Budi svjetlo papi našem Franji
i svim pastirima Crkve; podari im revnosti
u brizi za sve što si povjeri njihovoj službi
naučavanja i posvećivanja, kako bi sva Crkva
trajno rasla u spoznanju tvoga dara spasenja,
molimo te.
3. Otvori srca svojih vjernika za radosno življenje
puta tvojih zapovijedi; daj nam prepoznati
slobodu koja izvire iz zajedništva s tobom
i iz nasljedovanja Kristova puta, molimo te.
4. Nas ovdje sabrane obnovi u svemu što je
ranjeno grijehom i neposluhom tebi;
ispuni nam srca ljubavlju koja radosno služi
svim potrebitima koje susrećemo te naši
životi budu hram tvoje prisutnosti u svijetu,
molimo te.
5. Pokojnu našu braću i sestre, koji završiše
svoj zemaljski hod, uvedi u radost nebeskoga
kraljevstva, molimo te.

Gospodine, Bože naš, usliši nam smjerne molitve
i nadahni nas da umijemo moliti i željeti ono što
vodi k tebi, te naši životi objavljuju svim ljudima
ljepotu tvoga kraljevstva.
Po Kristu Gospodinu našem.

Jean Marie Piro (Arcabas): Izgon trgovaca iz hrama.

Radost ispod Isusova biča

i uspjehom. Prekinuti našu trgovinu, vratiti se u ozračje molitve, biti ljudi duha – nije lako. Krist je posegnuo za bičem... To se čini grubim i neprimjerenim, premda se i danas – živeći čudnu dvojnost strogosti (rigorizma) i popustljivosti (laksizma) – u

Dok se pokreću i tutnje ratovi u kojima se čuje potpuno neprimjerena vjerska opravdanja, u kojima Bog olako uđe u riječi silnika i u kojima se govori o strahopoštovanju iz prisile, pred nas se na korizmenome putu postavlja Bog, jedini dostojan strahopoštovanja, rođenoga iz ljubavi i koje vodi u ljubav iz oslobođenosti. Zato je dragocjeno u ovoj pripremi za proslavu Vazma ponovno iščitavati, a poglavito slušati odjek Božjih zapovijedi u nama i u našem življenju. U susretu s objavom Božje riječi rađa se mir koji ne može oduzeti nikakvo oružje ljudskoga utjerivanja straha ni 'strahopoštovanja'.

Izgon trgovaca – i kupaca?

Uvriježen je i lijep običaj, koji ima posebnu kulturalnu vrijednost, da se prije Uskrsa pristupa raznim manjim ili većim čišćenjima životnih prostora: od domova do okućnica i polja. Postoje vremena u kojima osjećamo potrebu staviti puno toga u red, pripremiti se i prihvatiti novi početak i buđenje života. Za kršćane je uređivanje i čišćenje odjek poziva na obnavljanje života.

Gesta kojom Isus 'čisti' jeruzalemski hram poziv je vjerničkim zajednicama, nama, da se pitamo gdje se to nalazimo u trajnome obnavljanju savjesti, ali i Crkve; što je s našim životnim 'malim hramom' kojemu u predvorju ili u središtu ne nedostaje trgovaca ni mjenjačnica, simbolâ onoga života koji je obuzet materijalnim probitkom

povicima ljudi čuje zazivanje puno grubljih načina. S druge strane, u ljudskim životima ima toliko 'bičeva i korbača' koji šibaju događajima, ali naša trpljenja, razočaranja, neuspjesi, nisu dostatni da bismo uistinu čistili i bili pročišćeni te da bismo u svemu tome čitali znakovitost Božjega govora.

I ne trebamo se čuditi što je dobroćudni i blagi Isus nastupio na tako energičan način. Ako tako nastupa, znači da mu je do onoga što želi izraziti veoma stalo. No, kada je u pitanju ovaj događaj, obično se i danas misli na trgovce pred crkvama, a tu i tamo se čuje govoriti i o svećenicima koji, ne poštujući crkvene odredbe, naplaćuju svoje usluge na koristoljubiv način. Pa ipak, ovo se Evanđelje ne tiče samo takvoga neprimjerenog postupanja, nego svakoga čovjeka.

Možda pokušavamo biti poput stražara na rimskoj tvrđi – dostatno udaljeni od svega – ali nitko nije izvan te Isusove geste. Tko to od nas može reći da nismo neprimjereni posjetitelji svetišta? Tko to od nas može ustvrditi da ponekad ne trguje s Bogom? Pogađa Isusova riječ koja jasno razlikuje dom molitve i trgovačku kuću. I svaka crkva koja nije dom molitve postaje trgovinom. Ako ne slavimo Božji dar, tada slavimo nešto što Bogu dajemo za zamjenu.

Prizori poput Isusa s bičem u ruci najbrže se pamte, bilo zbog energičnosti u gesti i riječima koju pokazuje, bilo zbog bogatstva značenja koje taj izgon bičem sadrži. U središtu nisu samo trgovci koji prodaju u dvorištu Hra-

ma, nego i vjernici koji kupuju. Trgovina se ne sastoji samo od trgovaca, nego su vrijedni pozornosti danas i oni koji materijalnim darovima žele umiriti svoju savjest. I ovdje vrijedi za suvremeni hrvatski kontekst važna činjenica: trgovci ne bi imali isplativosti prodavati da nema nekoga tko bi kupovao. Stoga je najveća odgovornost onih koji stvaraju uvjete da se mora kupovati (u svoj širini značenja) na neprimjerenim mjestima i u neprimjerenim vremenima. Isus govori da se s Bogom ne trguje; odnos s Bogom proslava je Boga u duhu i istini, u življenju prepunu istinitosti i poniznosti, ali ponajprije u radosti da smo oslobođeni.

Savez i Tora kao oslobođenje i dar

Nit vodilja koja može povezati današnju naviještenu riječ baš je oslobođenje. Prvo čitanje govori o svetome Mojsijevu zakonu koji je oblikovao narod, oslobodio ga ropstva idolatrije. Dekalog, Deset zapovijedi, predstavlja vrhunac Saveza. Bog je oslobodio svoj narod i sada ga poziva na život, poziva ga da preuzme darovanu slobodu. Poslušnost nije cijena koja se mora platiti Bogu, već je mogućnost, novi život koji Bog nudi. Dekalog je protiv ispraznoga legalizma i zato su Izraelci pjevali i pjevaju o Tori/Zakonu kao najvećemu daru među Božjim darovima. No, znamo da dar može biti preoblikovan u predmet trgovanja, tako i Zakon može biti gledan iskrivljeno i postati preprekom za dobro, otvarajući prostor grijehu. Zakon ne

smije postati svrhom i Isus upozorava na to da i Zakon ima privremenu vrijednost, jer je on put koji treba voditi do ljubavi.

Isus koji izgoni trgovce iz Hrama, najavljujući da će taj hram biti srušen, upozorava da se čovjek ne smije vezati ni uz jedan sustav koji zanemaruje čovjekovu vezanost uz Boga, a po tome pozivu uz ljude; uz niti jedan ljudski sustav koji bi pokušao nadzirati čak i savjesti. Iz te pogubne nakane, pokušaja ovladavanjem ljudskim duhom, lako se prelazi i na druga područja života, od kulturalnoga, preko političkoga do gospodarskoga. Poučeni smo da trebamo služiti Bogu, a ne se pokušati poslužiti Bogom.

Zato ne treba iznenaditi što je ovonedjeljni navještaj Božje riječi obilježen zabranom, premda se nekomu može činiti da je Bog popločio ljudske putove znakovima zabrane. Pa i kršćanstvo neki gledaju tek kao dugi niz popisa onoga što se ne smije. Kao da smo zaboravili da jedna zabrana otvara stotine dopuštenja i – što je najvažnije – daje im smisao; kao da smo zaboravili da je i u slici rajskoga vrta među tolikim stablima, samo jedno bilo sa 'zabranjenim' plodovima. Pomalo smo čudni mi ljudi kad ne vidimo širinu koju nam Bog daje i radost koja nam je ponuđena; kao da smo nesposobni izmjeriti širinu vlastite slobode. Kršćanska poruka je Radosna vijest, a zabrane su u službi naše slobode, ma koliko to proturječno zvučalo.

Prevrnuti stolovi, rasuti novac i revnost koju Isus pokazuje prema domu molitve za nas su u korizmi poziv da obrtanje novca pretvorimo u duhovno obraćenje. I dobro se prisjetiti i Sokratovih riječi koji je prolazeći pored trgovaca i izložene robe rekao: »Sada vidim koliko ima stvari koje u svome životu uopće ne trebam.«

Ivan Šaško

Razvalite ovaj hram i ja ću ga u tri dana podići.« Isus je tim riječima odgovorio na zahtjev židovskih vlasti da im dadne neki znak kojim je trebao dokazati legitimitet za takav čin kao što je izgon trgovaca iz hrama. Njegov »znak« jesu križ i uskrsnuće. Križ i uskrsnuće legitimiraju kao kao onoga koji uspostavlja pravo bogoštovlje. Isus opravdava sebe svojom mukom. Ali riječi sežu dublje. S pravom Ivan izvješćuje da su učenici tek nakon uskrsnuća u svojem sjećanju – u sjećanju zajednice učenika, Crkve, prosvijetljene Duhom Svetim – razumjeli te riječi u svoj njihovu dubini. Odbacivanje Isusa, njegovo raspeće, istodobno znači svršetak ovoga hrama. [...] Novo bogoštovlje dolazi s hramom koji nisu sagradili ljudi. On, Krist, novi je hram čovječanstva.

BENEDIKT XVI., *Isus iz Nazareta*, II., 29.-30.

Četvrta korizmena nedjelja

Ulazna pjesma

Veseli se Jeruzaleme! Kličite zbog njega svi koji ga ljubite! Radujte se, radujte s njime, svi koji ste nad njim tugovali! Nadojite se i nasitite na dojčkama utjehe njegove.

Usp: Iz 66, 10-11

Zborna molitva

Bože, ti si nas sa sobom pomirio po Riječi svojoj, Isusu Kristu. Pomozi nam da odanošću i živom vjerom idemo u susret skorim vazmenim blagdanima. Po Gospodinu.

Darovna molitva

Gospodine, s radošću ti prinosimo ovu žrtvu, koja nam daje lijek protiv smrti. Molimo te da je s vjerom slavimo i dostojno prikazemo za spas svijeta. Po Kristu.

Prvo čitanje 2Ljet 36, 14-16. 19-23

Čitanje Druge knjige Ljetopisa

U one dane: Svi su svećenički poglavari i narod gomilali nevjeru na nevjeru slijedeći gnusna djela krivobožackih naroda, oskvrnjujući dom Gospodnji, posvećen u Jeruzalemu. Gospodin, Bog njihovih otaca, slao je k njima zarana svoje glasnike, slao ih svejednako, jer mu bijaše žao svojega naroda i svojega prebivališta. Ali su se oni rugali Božjim glasnicima, prezirući njegove riječi i podsmjehujući se njegovim prorocima, dok se nije podigla Gospodnja jarost na njegov narod te više nije bilo lijeka.

Spalili su Božji dom, oborili jeruzalemski zid i sve utvrde njegove vatrom spalili. One što izbjegoše maču odvede Nabukodonozor u Babilon u sužanjstvo. Postali su robovi njemu i njegovim sinovima, dokle nije nastalo perzijsko kraljevstvo. Da bi se ispunila riječ koju Gospodin reče na Jeremijina usta: »Dokle se zemlja ne oduži svojim subotama, počivat će za sve vrijeme u pustoši dok se ne ispuni sedamdeset godina.«

Ali prve godine perzijskoga kralja Kira, da bi se ispunila riječ Gospodinova objavljena na Jeremijina usta, podiže Gospodin duh perzijskoga kralja Kira te on oglasi po svemu svojem kraljevstvu usmeno i pismeno: »Ovako veli perzijski kralj Kir: 'Sva zemaljska kraljevstva dade mi Gospodin, Bog nebeski. On mi naloži da mu sagradim dom u Jeruzalemu, u Judeji. Tko je god među vama od svega njegova naroda, Bog njegov bio s njim, pa neka ide onamo!'«

Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 137, 1-6

Pripjev: Nek mi se jezik za nepce prilijepi ako spomen tvoj smetnem ja ikada.

Na obali rijeka babilonskih
sjedasmo i plakasmo
spominjući se Siona;
o vrbe naokolo
harfe svoje bijasmo povješali.

I tada porobljivači naši
zaiskaše od nas da pjevamo,
mučitelji naši – da se veselimo:
»Pjevajte nam pjesmu sionsku!«

Kako da pjesmu Gospodnju pjevamo
u zemlji tuđinskoj!
Nek se osuši desnica moja,
Jeruzaleme, ako tebe zaboravim!

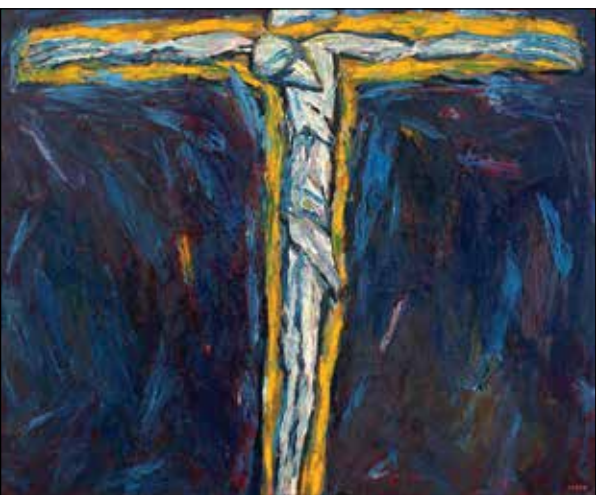
Drugo čitanje Ef 2, 4-10

Čitanje Poslanice svetoga Pavla apostola Efežanima

Braćo: Bog, bogat milosrđem, zbog velike ljubavi kojom nas uzljubi, nas koji bijasmo mrtvi zbog prijestupa, oživi zajedno s Kristom – milošću ste spašeni! – te nas zajedno s njim uskrisi i posadi na nebesima u Kristu Isusu: da u dobrohotnosti

■ PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE

Ulazna:	463	Sretnih li vas
Otpj. ps.:		Nek mi se jezik za nepce prilijepi (ŽV 3-2006)
Prinosna:	427	Ti, Gospodine
Pričesna:	135.3	Bog je tako ljubio svijet
ili:	141	Daj mir, Gospodine
Završna:	464	Milosti je čas

Sin Čovječji ima biti podignut,
da svaki koji vjeruje u njemu ima život vječni.

Đuro Seder: Raspeće.

Pričesna pjesma

Jeruzaleme, grade
čvrsto sazdani i kao
u jedno saliveni!
Onamo uzlaze ple-
mena, plemena
Gospodnja, da slave
ime Gospodnje.

Popričesna molitva

Bože, ti prosvjetljuješ
svakog čovjeka koji dolazi
na ovaj svijet; molimo te,
izliječi nam sljepoću srca
da spoznamo što je pravo
i tebe iskreno ljubimo.
Po Kristu.

prema nama u Kristu Isusu pokaže budućim
vjekovima preobilno bogatstvo milosti svoje.
Ta milošću ste spašeni po vjeri! I to ne po sebi!
Božji je to dar! Ne po djelima, da se ne bi tko
hvastao. Njegovo smo djelo, stvoreni u Kristu
Isusu za dobra djela, koja Bog unaprijed pri-
pravi da u njima živimo.

Riječ Gospodnja.

Pjesma prije Evandolja Iv 3, 16

Bog je tako ljubio svijet
te je dao svoga Sina Jedinorođenca;
tko god u njega vjeruje, ima život vječni.

Evandlje Iv 3, 14-21

Čitanje svetog Evandolja po Ivanu

U ono vrijeme: Reče Isus Nikodemu:

»Kao što je Mojsije podigao zmiju u pustinji,
tako ima biti podignut Sin Čovječji da svaki
koji vjeruje u njemu ima život vječni.

Uistinu, Bog je tako ljubio svijet te je dao
svoga Sina Jedinorođenca da nijedan koji
u njega vjeruje ne propadne, nego da ima
život vječni. Ta Bog nije poslao Sina na svijet
da sudi svijetu, nego da se svijet spasi po
njemu. Tko vjeruje u njega, ne osuđuje se;
a tko ne vjeruje, već je osuđen što nije vje-
rovao u ime jedinorođenoga Sina Božjega.
A ovo je taj sud: Svjetlost je došla na svijet,
ali ljudi su više ljubili tamu nego svjetlost jer
djela im bijahu zla. Uistinu, tko god čini zlo,
mrzi svjetlost i ne dolazi k svjetlosti da se
ne razotkriju djela njegova; a tko čini istinu,
dolazi k svjetlosti nek bude bjelodano da su
djela njegova u Bogu učinjena.«

Riječ Gospodnja.

MOLITVA VJERNIKA

Braćo i sestre, pogleda upravljena prema Kristu
Raspetome i s vjerom u snagu njegova križa,
po kojemu nam je darovano spasenje,
uputimo svoje molitve Ocu nebeskom:

1. Za tvoju svetu Crkvu: da u službi naviještanja
bude uvijek vjerna tvojoj Istini, a u svome životu
bude slobodna od svake navezanosti na svijet
te svoju sigurnost nalazi u oslonjenosti na tebe,
molimo te.
2. Za sve tvoje vjerne: rasvijetli ih svojim Duhom
da u tminama svijeta i u osobnim kušnjama
uvijek umiju prepoznati tvoju blizinu
i nasljedovati mudrost Kristova križa, molimo te.
3. Za nas pred tvojim licem sabrane:
obdari nas poučljivošću pred tvojom riječju
da u svjetlu Kristova služenja budemo nositelji
brižne radosne ljubavi za naše bližnje
i za sve potrebite koje izводиš na naš životni put,
molimo te.
4. Svjetlom svoje mudrosti daj nam spoznati
grijehe koji nas zatvaraju u tamu svijeta;
podari nam snagu obraćenja te naši životi
i sva nastojanja budu radosni hod
u tvome svjetlu, molimo te.
5. Za preminulu braću i sestre:
po bogatstvu svoga milosrđa uvedi ih
u svjetlo svoje vječnosti, molimo te.

Primi, svemogući Bože, naše usrdne prošnje.
Ozdravi u nama sve što je ranjeno grijehom
i nevjernošću i daj nam nasljedovati mudrost križa
kako bismo jednom zavrijedili biti uzdignuti u slavu
tvoga kraljevstva. Po Kristu Gospodinu našem.

Đuro Seder:
Isus i Nikodem, noćni razgovori.

Činiti istinu

toga da su odvedeni u babilonsko sužanjstvo, a sveti grad Jeruzalem, zajedno s Božjim hramom, razoren je i porušen. Budući da se nisu htjeli podložiti utjecaju sućutnoga Boga koji im je slao glasnike i proroke da ih spasi, postali su zaro-

bljenici babilonskoga kralja Nabukodonosora i drugih bešćutnih moćnika ovoga svijeta.

No, za razliku od početka, završetak ovoga posljednjega odlomka Druge knjige ljetopisa pun je nade i pouzdanja. Kad već narod i glavari svećenički nisu poslušali Božju riječ preko glasnika i proroka, ipak su je uspjeli čuti i shvatiti preko potresnih povijesnih zbivanja. Odvedeni u babilonsko sužanjstvo shvatili su da ih je do takvoga stanja dovela njihova nevjera i preziranje Božje riječi. Zato se ne ustručavaju reći da se *na njih podigla Božja jarost*. Ali u babilonskom sužanjstvu spoznali su i to da Bog ne želi da ropstvo bude njihova konačna sudbina. Bog je vjeran u svojim obećanjima i ustrajan u svojim pozivima. On ravna tijekom povijesnih događaja tako da u njima stalno odzvanja njegov milosni poziv na život u slobodi. U ovom odlomku iz Druge knjige ljetopisa on se prepoznaje u proglasu perzijskoga kralja Kira koji je nakon proroštvom određenoga vremena osvojio Babilon i po Božjem nalogu zasužnjenom narodu dao slobodu da se vrati u Jeruzalem i ponovno sagradi Božji dom. Poruka koja iz toga proizlazi važna je i snažna. Koliko god je u svojoj

Svaki čovjek koji ima veze sa stvarnošću, svjestan je da živi pod raznim utjecajima. Utječu na nas razne životne okolnosti: zdravlje, bolest, društvo u kojem živimo, knjige koje čitamo, posao kojim se bavimo, meteorološke prilike i mnoge drugoga. U svemu tome naša sloboda sastoji se u tome kako ćemo se prema tim utjecajima postaviti. Hoćemo li im se potpuno podvrći, usprotiviti im se, ili ih pokušati izbjeći. Među onima čijem se utjecaju možemo izložiti ili ga zanemariti stoji i Bog koji nas je stvorio i koji nas ljubi.

Bog ostavlja prostor nadi

U prvome čitanju četvrte korizmene nedjelje čitamo završni odlomak iz Druge knjige ljetopisa u kojoj se krajnje sažeto opisuje kakav je stav zauzimao Božji izabrani narod prema Božjem utjecaju na njegovu povijest. Početak odlomka pun je razočaranja. Narod na čelu sa svojim poglavarima *gomilao je nevjeru na nevjeru*. Umjesto da vrše Božje zapovijedi, podvrgli su se utjecaju krivobožaćkih naroda i činili zlo. Rugali su se glasnicima i prorocima koje im je Bog slao da ih vrati na pravi put. Nisu ozbiljno shvaćali Božju riječ. To ih je dovelo do

povijesti bio nevjeran, Božji narod nije time trajno izgubio budućnost u kojoj može aktivno sudjelovati u izgradnji Božjega prebivališta na zemlji.

Izloženi svjetlu Istine

U odlomku iz poslanice Efežanima, naviješten u drugome čitanju, milosni dar budućega života nadilazi ograničenja zemaljskih kategorija. Bog nas je oživio zajedno s Kristom i posadio nas na nebesima! Taj način izražavanja doima se složenim, ali se u njemu ipak može otkriti jednostavna misao o spasenju po vjeri u Isusa Krista. Premda je i vjera djelo, ovdje se ipak oni jedno od drugoga razlikuju i ističe se kako smo spašeni po vjeri, a ne po djelima. Potrebno je to istaknuti jer nas sâma djela ne dovode u zajedništvo s Bogom. Čak i objektivno dobra djela moguće je činiti iz pobuda koje nas ne povezuju s Bogom. S vjerom nije tako. Ona je po definiciji odnos i zajedništvo s onim u koga se vjeruje. Život s Bogom bez vjere u Boga nije moguć. Radi se o vjeri koja nije neki apstraktni pojam, nego se konkretizira u prihvaćanju Božje riječi čija je punina u Isusu Kristu.

U svome noćnom razgovoru s Nikodemom Isus govori o svom dolasku na svijet i izloženosti svijetu kako bi se svijet mogao izložiti njegovu utjecaju i biti spašen. Isus, jedino-rođeni Sin Božji, nije došao na svijet da bi ga

slijepo sudio, nego da bi ga obasjao svojom spasonosnom svjetlošću. Sva drama spasenja odigrava se u odluci hoćemo li se toj svjetlosti izložiti ili ne. U toj odluci ipak važnu ulogu igraju naša djela. Ako su naša djela zla, teže ćemo se odlučiti izići na svjetlo. Ako su nam djela dobra, bit će lakše. Zato je onima čija su djela zla draža tama.

Ali taj stav nije nepromjenjiv. I oni čija su djela zla, mogu se izložiti svjetlosti. To se vidi iz Isusova načina izražavanja. Nakon riječi »Tko god čini zlo, mrzi svjetlost i ne dolazi k svjetlosti« (Iv 3, 20) čovjek bi očekivao da će Isus nastaviti time kako svjetlosti dolazi samo onaj tko čini *dobro*. Međutim, umjesto toga Isus kaže: »a tko čini *istinu*, dolazi k svjetlosti nek bude bjelodano da su djela njegova u Bogu učinjena« (Iv 3, 21). Dakle, kao suprotnost zlim djelima Isus u svom razgovoru s Nikodemom ne navodi dobra djela, nego istinu. Baš takva uporaba riječi mora imati značenje koje se uklapa u Božju ljubav prema čovjeku. Možda bismo mogli zaključiti ovako: činiti istinu ne znači samo činiti dobra djela. Činiti istinu uključuje i priznanje naših zlih djela i njihovo izlaganje utjecaju Božjega svjetla. Time naša zla djela ne će postati dobra, ali će ostati u prošlosti, koja nam ne će zatvoriti put prema boljoj budućnosti – i na zemlji i na nebesima.

Domagoj Runje

Zrnje...

Križ je mjesto istinske spoznaje Krista i njegova poslanja. Križ je njegovo prijestolje i njegova katedra. S križa kraljuje, s križa naučava, s križa poziva, s križa pokazuje širinu svoje ljubavi. Vidjeti Krista, a ne vidjeti križ, znači sve-sti otajstvo Krista na mudrost njegove riječi, na ljepotu njegova obećanja, na humanizam koji ostaje zatvoren u ovaj svijet. Tko god pogleda Sina Čovječjega na križ podignuta, bit će spašen.

U razgovoru s učenim Židovom Nikodemom Isus pojašnjava da vjera nije tek oplemenjivanje života, nego da je riječ o temeljnome odlučivanju između života i smrti: »Sin Čovječji ima biti podignut, da svaki koji vjeruje, u njemu ima život vječni«. Poslanjem svoga Sina iz božanskoga svijeta svjetla i života u svijet tame i smrti, Bog je svakoga pozvao i svakomu dao mogućnost da ima udjela u njegovu životu (F. Porsch). Uzvjerovati znači prihvatiti život. Životna lutanja tako postaju odraz posustajanja u vjeri, nepovjerenja, zatajenja, udaljavanja od Boga. »Na križ uzdignut pogled« slika je pogleda koji se vodi za Onim koji je Život, za Onim koji je pobijedio smrt. Vjerovati znači upirati pogled, trajno, onkraj patnje križa, onkraj tame smrti. Kristovo uzdignuće na križ lijev je našoj smrtnosti.

Peta korizmena nedjelja

Ulazna pjesma

Dosudi mi pravo, i povedi
parbu moju protiv čeljadi
bezbožne, izbavi me od
čovjeka prijevarena i opaka,
jer ti si, Bože, zaklon moj!

Ps 43,1-2

Zborna molitva

Gospodine, Bože naš, tvoj
se Sin iz ljubavi za svijet
predao u smrt. Daj da i mi
tvojom pomoću odvažno
stupamo putem njegove
ljubavi. Po Gospodinu.

Darovna molitva

Svemoguću Bože, usliši nam
prošnje. Ti si nas obasjao
svjetlom kršćanske vjere:
djelovanjem ove žrtve
očisti nas od grijeha.
Po Kristu.

Prvo čitanje Jr 31,31-34

*Sklopit ću novi savez i grijeha se više
neću spominjati.*

Čitanje Knjige proroka Jeremije

»Evo dolaze dani – govori Gospodin – kad ću
s domom Izraelovim i s domom Judinim sklo-
piti novi savez. Ne savez kakav sam sklopio
s ocima njihovim u dan kad ih uzeh za ruku
da ih izvedem iz zemlje egipatske, savez što
ga oni razvrgoše premda sam ja gospodar
njihov – govori Gospodin. Nego, ovo je savez
što ću ga sklopiti s domom Izraelovim poslije
onih dana – govori Gospodin: Zakon ću svoj
staviti u dušu njihovu i upisati ga u njihovo
srce. I bit ću Bog njihov, a oni narod moj.

I neće više učiti drug druga ni brat brata go-
voreći: 'Spoznavajte Gospodina!' jer svi će me
poznavati, i malo i veliko – govori Gospodin –
jer ću oprostiti bezakonje njihovo i grijeha se
njihovih neću više spominjati.«

Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 51,3-4.12-15

Pripjev: Čisto srce stvori mi, Bože!

Smiluj mi se, Bože, po milosrđu svome,
po velikom smilovanju izbriši moje bezakonje!
Operi me svega od moje krivice,
od grijeha me mojeg očisti!

Čisto srce stvori mi, Bože,
i duh postojan obnovi u meni!
Ne odbaci me od lica svojega
i svoga svetog duha ne uzmi od mene!

Vrati mi radost svoga spasenja
i učvrsti me duhom spremnim!
Učit ću bezakonike tvojim stazama,
i grešnici tebi će se obraćati.

Drugo čitanje Heb 5,7-9

*Naviknu slušati, te posta začetnik
vječnoga spasenja.*

Čitanje poslanice Hebrejima

Braćo: Krist je u dane svoga zemaljskog živo-
ta sa silnim vapajem i suzama prikazivao mo-
litve i prošnje Onomu koji ga je mogao spasi-
ti od smrti. I bi uslišan zbog svoje predanosti:
premda je Sin, iz onoga što prepati naviknu
slušati i, postigavši savršenstvo, posta svima
koji ga slušaju začetnik vječnoga spasenja.
Riječ Gospodnja.

Pjesma prije Evandjelja Iv 12,26

Ako tko hoće služiti mi, neka ide za mnom,
govori Gospodin;
i gdje sam ja, ondje će biti i moj služitelj.

■ PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE

Ulazna:	428	Smiluj mi se, Gospodine
ili:	456	Prosti, moj Bože
Otpj. ps.:	429	Čisto srce (strofe: 1., 3. i 4.)
Prinosna:	455	O Isuse, ja spoznajem
Pričesna:	436.1	Ako pšenično zrno
Završna:	492	Svaka duša

Htjeli bismo vidjeti Isusa...
Đuro Seder: Isus i dvojica učenika.

Popričesna molitva

Svemogući Bože, pričestili
 smo se tijelom i krvlju tvoga Sina.
 Molimo te da uvijek ostanemo
 njegovi udovi.
 Po Kristu.

Evangelje Iv 12,20-33

*Ako pšenično zrno, pavši na zemlju, umre,
 donosi obilat rod.*

Čitanje svetog Evanđelja po Ivanu

U ono vrijeme: Među onima koji su se došli klanjati na blagdan bijahu i neki Grci. Oni pristupe Filipu iz Betsaide galilejske pa ga zamole: »Gospodine, htjeli bismo vidjeti Isusa.« Filip ode i kaže to Andriji pa Andrija i Filip odu i kažu Isusu. Isus im odgovori: »Došao je čas da se proslavi Sin Čovječji. Zaista, zaista, kažem vam: ako pšenično zrno, pavši na zemlju, ne umre, ostaje samo; ako li umre, donosi obilat rod. Tko ljubi svoj život, izgubit će ga. A tko mrzi svoj život na ovome svijetu, sačuvat će ga za život vječni. Ako mi tko hoće služiti, neka ide za mnom. I gdje sam ja, ondje će biti i moj služitelj. Ako mi tko hoće služiti, počastit će ga moj Otac. Duša mi je sada potresena i što da kažem? Oče, izbavi me iz ovoga časa? No, zato dođoh u ovaj čas! Oče, proslavi ime svoje!« Uto dođe glas s neba: »Proslavio sam i opet ću proslavit!«

Mnoštvo koje je ondje stajalo i slušalo govoraoše: »Zagrmjelo je!« Drugi govorahu: »Anđeo mu je zborio.« Isus na to reče: »Ovaj glas nije bio poradi mene, nego poradi vas. Sada je sud ovomu svijetu, sada će knez ovoga svijeta biti izbačen. A ja kad budem uzdignut sa zemlje, sve ću privući k sebi.« To reče da označi kakvom će smrću umrijeti. Riječ Gospodnja.

MOLITVA VJERNIKA

Braćo i sestre, Bog, Otac milosrđa, darovao nam je svoga Sina, začetnika novoga života. S pouzdanjem u njegovo milosrđe, uputimo mu smjerne molitve:

1. Vodi, Gospodine, svoju Crkvu na putu kroz svijet da u njoj nikad ne ponestane čežnje za tvojim licem i radosnoga služenja spasenju svijeta, molimo te.
2. Papu našega Franju i sve pastire Crkve ispuni mudrošću koja od tebe dolazi; daruj im proročke hrabrosti u naviještanju tvoje Istine i radosnoga služenja u ljubavi koja otkriva ljepotu Crkve, molimo te.
3. Obasjaj svojim svjetlom sve koji se grijehom i nevjernošću udalješe od tebe; daj im spoznati da put evanđelja ne zarobljava nego oslobađa, te iznova otkriju ljepotu vjere, življene u zajedništvu Crkve, molimo te.
4. Proslavi, Gospodine, svoje ime u našim životima! Daruj nam mudrost zrna koje umire da bi donijelo novi život. Pomozi nam umirati grijehu i trajno rasti u vjernosti tebi koji si izvor i uvir svakoga života, molimo te.
5. Iskaži svoje milosrđe našim pokojnicima: daj da sve što su svojim trudom sijali na njivi života, urodi plodom vječnoga zajedništva s tobom, molimo te.

Bože, začetniče života i darivatelju spasenja, utječemo se tvojoj dobroti i molimo: daj da naši životi budu ispunjeni radosnim služenjem poslanju koje si nam povjerio, a na kraju zemaljskoga hodočašća uzdigni nas k sebi, u svoju slavu.
 Po Kristu Gospodinu našem.

Pogubna ljubav i spasonosna mržnja

Grci iz današnjega evanđelja vjerojatno su čuli za Isusa da je velik propovjednik i čudotvorac, da je posebna osoba pa su ga zato htjeli vidjeti i upoznati. Očekivali su možda nešto posebno i neuobičajeno, možda nešto i nadljudsko, kao što se i mi, kad želimo upoznati neku poznatu osobu, nadamo se da će se dogoditi nešto izvanredno u tome susretu. Vjerojatno su takva očekivanja odjekivala u riječima apostola Andrije i Filipa, dok su prenosili poruku Isusu jer se u Isusovoj reakciji može osjetiti protivljenje tim očekivanjima. Isus kao da je iskoristio prigodu da, protivno ljudskim, odveć ljudskim očekivanjima, izrazi sebe samoga, svoje poslanje i sve ono što on očekuje od onih koji ga žele 'vidjeti', koji mu žele biti bliski, koji ga kane nasljedovati.

Pogubna ljubav

Zasigurno nitko nije mogao očekivati da će Isus odgovoriti, kako je napisao sv. Augustin, »veliku i čudesnu tvrdnju da se čovjekova propast nalazi u ljubavi prema vlastitom životu, a spasenje u mržnji prema tom istom životu«. Da, Kristove su riječi velike, čudesne i zbunjujuće: »Tko ljubi svoj život, izgubit će ga. A tko mrzi svoj život na ovome svijetu, sačuvat će ga za život vječni.« Krist nas upozorava da postoje dvije vrste ljubavi, kao i dvije vrste mržnje. Postoji ona istinska ljubav, ljubav prema Bogu, prema sebi i prema bližnjemu. O toj ljubavi ovisi cjelokupan kršćanski život. Ono što je zanimljivo primijetiti jest to da se nigdje u Svetome pismu izdvojeno ne poziva čovjeka da ljubi samoga sebe. Sveto pismo uvijek poziva čovjek da ljubi samoga sebe, ali samo ukoliko istodobno ljubi Boga i bližnjega (Mt 22, 37-40). Nigdje ne ćemo susresti poziv: »voli sebe«, »ljubi sebe«, »budi svoj«, »ne daj sebe« ili slično.

Ta je činjenica vrlo važna za razumijevanje Kristovih riječi u ovome evanđeoskom ulomku. Krist kazuje da je svaka ljubav, u kojoj čovjek ima za cilj i svrhu isključivo sebe samoga, i nikoga više – ni Boga, ni bližnjega – pogubna.

Ali dodaje još nešto važnije. Slikom pšeničnoga zrna koje umire Krist želi reći kako se takva pogubna ljubav boji umiranja i smrti. Ona ne želi biti pšenično zrno koje se u smrti preobražava u nešto drugo. Ona zadržava ovaj oblik života, ona ne želi neki drugi život, protivi se umiranju čovjekova ja, zahtijeva od čovjeka da se grčevito drži samoga sebe. A takva ljubav, upozorava nas Gospodin, takva ljubav donosi propast čovjeku, propast u ovome i u budućem životu. I tako se događa sljedeće: što čovjek *više ljubi sebe, što se više grčevito drži samoga sebe, time više propada*; što više ljubi »svoj život«, što se više protivi umiranju samoga sebe, postaje sve više mrtvac.

Spasonosna mržnja

Kao što postoje dvije vrste ljubavi, tako postoje i dvije vrste mržnje. Jedna je vrsta mržnje ona koju Sveto pismo zabranjuje, a to je mržnja prema drugomu čovjeku, mržnja kao želja za uništenjem drugoga, kao nastojanje da se drugomu poželji ili učini zlo: »Tko mrzi brata svojega, ubojica je.« (1Iv 3, 15) Ali, postoji druga vrsta mržnje, tj. spasonosna mržnja. To je mržnja spram zla koje se pojavljuje u zlih ljudi. Tu mržnju Bog dijeli zajedno s čovjekom jer je ta mržnja izričaj osjetljivosti za zlo, za nepravdu, te pokazuje protivljenje i zlu i nepravdi. Krist pak ide još jedan korak dalje te nam kazuje da je spasonosna i ona mržnja u kojoj čovjek mrzi svoj život, samoga sebe. Mogli bismo tu mržnju shvatiti kao mržnju prema sebi kao grješniku, prema vlastitim grijesima. Umjesto da se stalno dičimo sobom i svojim uspjesima, potrebno je mrziti sebe u svojim grijesima, u skladu s onom, meni dragom rečenicom psalmista: »Svaki je čovjek lažac.« (Ps 116, 11). Da, svaki je čovjek lažac, a prvi ja! Takva mržnja donosi čovjeku spasenje, ukoliko ga oslobađa od laži, donosi istinu o njemu samome, istinu koja jedina može osloboditi čovjekovu dušu.

Ali ta mržnja ima još jednu dimenziju, a na nju sâm Krist upozorava slikom pšeničnoga

zrna. Spasonosna, sveta mržnja prema svojem životu, prema sebi, jest odluka da umre ovo naše zemaljsko ja, naše ja na koje smo navikli. Krist poručuje da, osim ovoga života, postoji drugi život, život koji on donosi, a to je božanski život, zajedništvo s Ocem u Duhu Svetomu. Da, potrebno je zamrznuti ovaj život i početi živjeti novim životom u Isusu Kristu. A to se ne će dogoditi ako ne umremo, ako ovo naše staro ja ne postane novo ja, ako ne skinemo staroga i ne odjenemo novoga čovjeka (Ef 4, 24).

Sigurno se pitamo zašto je Isus upotrijebio glagol *mrziti*. Možda je ipak mogao upotrijebiti neki blaži, lakše prihvatljiv glagol, kao što je 'relativizirati' ili pak 'odmaknuti se', ili neki drugi. Ali Isus rabi baš taj zahtjevni glagol kako bi naglasio koliko je njegova poruka ozbiljna, kako je jako zahtjevno doći i »vidjeti« ga. Isus je svjestan da se u nama sve protivi logici umirućega pšeničnog zrna, da svim silama želimo očuvati ovaj život, ovo naše ljudsko, odveć ljudsko ja. I on sam priznaje tu poteškoću u riječima: »Duša mi je sada potresena i što da kažem? Oče, izbavi me iz ovoga časa?« Ali drukčije ne ide, drukčije ne možemo biti Kristovi. Služiti Kristu moguće je samo ako ga se nasljeđuje u njegovoj logici pšeničnog zrna: »Ako mi tko hoće služiti, neka ide za mnom. I gdje sam ja, ondje će biti i moj služitelj.« Tko se odvaži na tu svetu, spasonosnu mržnju, gle čuda: što čovjek više mrzi ovozemaljsko ja u Isusu Kristu, njegovo ja postaje životnije; što više umire ovozemaljsko čovjekovo ja, sve više nastaje Kristovo ja, koje će biti očuvano i za život vječni. I nas trebaju potresti Kristove riječi, trebaju nas uzdrmati i posvijestiti nam da ne možemo biti Kristovi bez te svete, spasonosne mržnje prema sebi samima.

Izbaciti đavla

Isus se nije pokolebao u »potresenosti«. On se odlučio za svetu, spasonosnu mržnju prema sebi, mržnju pšeničnoga zrna. Odlučio je umrijeti za nas, ne držati se grčevito ovozemaljskoga života, kako bi nam donio novi život, novu dušu i novo tijelo, uskrslu život. Isus mrzi svoj život i izručuje ga svojem Ocu, moleći ga da on proslavi »svoje ime«, a to je ime njegovo i ime Isusovo, ime Očevu koje je ujedno i Sinovo ime. Koliko su važne ove Kristove riječi o pšeničnome zrnu i sve-toj mržnji, svjedoči i Očev glas koji se u evanđeljima rijetko pojavljuje, samo kod Kristova krštenja i preobraženja: »Uto dođe glas s neba: Proslavio sam i opet ću proslaviti!«

Da je Kristova logika pšeničnoga zrna teška i zahtjevna, svjedoči nam i nasta-

vak Kristova govora, u kojemu spominje đavla, kao kneza ovoga svijeta: »Ovaj glas nije bio poradi mene, nego poradi vas. Sada je sud ovomu svijetu, sada će knez ovoga svijeta biti izbačen.« Đavao, knez ovoga svijeta, čini sve da volimo samo ovaj život, samo ovaj svijet. Njegova je logika potpuno suprotna pšeničnomu zrnu. Đavao neprestano zavodi da ljubimo sebe, da ljubimo svoj život, da se bojimo smrti, da sve činimo kako bismo očuvali ovaj život, da se što više prepuštamo ovom životu, njegovim užiticima i svemu onomu »što nam život nudi«, kako se to veli. Đavao se uvijek predstavlja kao branitelj ovoga života, a Boga, vjeru u Isusu Krista, ocrnjuje kao mrzitelje ovoga života. Ali, mi dobro znamo kako čovjek završava kada pokušava s đavlom ljubiti ovaj život: *kad bira život, zadobiva smrt*. Krist je »izbacio« đavla svojim životom pšeničnoga zrna. I zaista, đavao je svaki put »izbačen« iz čovjekova života kada se čovjek odlučuje slijediti Isusa Krista, kada želi da njegovo ovozemaljsko ja umre poput pšeničnoga zrna i rodi se na novi život: *Kad bira smrt u Kristu, čovjek zadobiva život*. Neka nas Isus Krist privuče k sebi. Njemu slava i vlast u vijeke vjekova. Amen.

Ivica Raguž

Sve su staze tvoje, Gospodine

Otpjevni psalam za Prvu korizmenu nedjelju – B

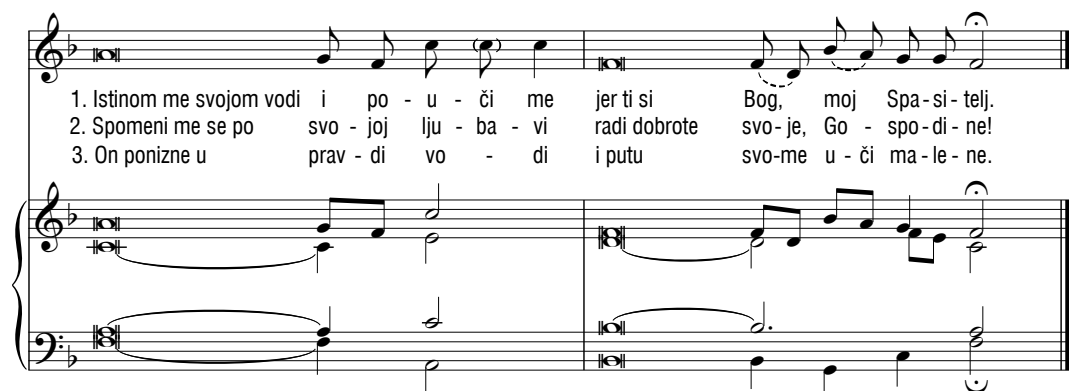
Maruša Bartolić

Sve su sta-ze tvo-je, Go-spo-di-ne, lju-bav i i - sti-na za o-ne ko-ji ču-va-ju Sa-vez tvoj.

1. Pokaži mi, Gospodine, pu - to - ve svo - je, nauči me svo - jim sta - za - ma!
 2. Spomeni se, Gospodine, svo - je njež - no - sti i ljubavi svo - je do - vije - ka.
 3. Gospodin je sama dobro - ta i pra - ved - nost: grešnike on na put pri - vo - di.

1. Istinom me svojom vodi i po - u - či me jer ti si Bog, moj Spa - si - telj.
 2. Spomeni me se po svo - joj lju - ba - vi radi dobrote svo - je, Go - spo - di - ne!
 3. On ponizne u prav - di vo - di i putu svo - me u - či ma - le - ne.

Moje mi srce govori

Ulazna pjesma Druge korizmene nedjelje

A. Canjuga

Moje mi srce go - vo - ri: »Traži li - ce nje - go - vo!«

Da, lice tvoje, Gospodine, ja tra - žim. Ne skrivaj li - ca svo - ga od me - ne.

1. Gospodin mi je svjetlost i spa - se - nje: koga da se bo - jim?
Gospodin je štit života mo - ga: pred ki - me da stre - pim?

2. Za jedno molim Go - spo - di - na, samo to ja tra - žim:
da živim u Domu Go - spod - njem sve dane ži - vo - ta svo - ga.

3. Slušaj, Gospodine, glas mog va - pa - ja, milostiv mi bu - di, u - sli - ši me!
Lice tvoje, Gospodine, ja tra - žim, ne skrivaj lica svo - ga od me - ne.

Sveopća molitva i(li) osobne nakane?

U slavlju euharistije u molitvi vjernika izričemo Bogu molitvene nakane okupljene zajednice, Crkve. Ima li među tim nakanama i zazivima mjesta za »osobne nakane«, ili pak za one koje se izriču u šutnji?

N. N.

Liturgijskim slavljem Crkva slavi Boga i njegovo djelo spasenja, namijenjeno čitavome svijetu. Po načinu slavljenja liturgija je uvijek *eklezijalna* jer joj je subjekt Crkva, zajednica vjernika okupljena oko Krista, a po sadržaju i nakani je *sveopća*, univerzalna, jer posreduje univerzalnost Božjega spasenja. Osobno sudjelovanje u liturgiji Crkve stoga je udioništvo u eklezijalnome životu vjernika i u univerzalnosti spasenja. Takva dimenzija slavlja euharistije na osobit je način istaknuta u *molitvi vjernika* ili *sveopćoj molitvi*, kojom završava Liturgija Riječi.

Nazivi kojima liturgijska tradicija naziva zaključni dio Liturgije Riječi osvjetljavaju njezin smisao i značenje. Izrazom *sveopća molitva* (*oratio universalis*) kani se istaknuti njezina univerzalnost, sveopćost, tj. uključenje svega čovječanstva i svega svijeta (*universum*) u molitvu Crkve i u dar Božjega spasenja. Drugi uvriježeni naziv, *molitva vjernika* (*oratio fidelium*), nosi trag liturgijske povijesti: dobila je naziv iz činjenice da su je molili samo »vjernici«, krštenici, i to nakon što bi katekumeni, koji su sudjelovali u prvome dijelu slavlja, bili otpušteni. Zajednicu molitelja u punome smislu riječi čine samo oni koji su po otajstvu krštenja pritetlovljeni Crkvi i tako postali »jedno tijelo u Kristu« (*Rim 12, 5*), a njihova molitva i poslanje usmjereni su prema svim ljudima.

Premda bi bilo korisno naznačiti načela za oblikovanje molitvenih nakana u sveopćoj molitvi, ovdje ćemo se osvrnuti samo na praksu umetanja »osobnih molitvenih nakana« u nju. Riječ je, naime, o praksi u kojoj svećenik slavitelj na kraju molitvenih zaziva pozove nazočne da svatko u tišini iznese svoju osobnu molitvu Bogu. Premda ta gesta, zbog osobne molitvene motiviranosti sudionika i zbog snage šutnje koja otvara 'prostor' iskrenoj molitvi, biva od zajednice primljena s osobitom spremnošću za 'sudjelovanje', ona ipak otvara nekoliko pitanja.

Osobna molitvena nakana svih sudionika ima *vlastito mjesto* u slavlju euharistije i ona treba biti utkana u dinamiku slavlja koje je eklezijalnoga karaktera. Uvodni obredi slavlja euharistije imaju za cilj stvoriti, između ostalog, zajedništvo okupljenih vjernika. Stoga na kraju uvodnih obreda, na početku zborne molitve, svećenik slavitelj pozivom »Pomolimo se« poziva zajednicu da u tišini izreče svoje osobne molitvene nakane koje će zajedničkom (tj. 'zbornom') molitvom biti utkane u jednu molitvu, molitvu Crkve. Time osobna nakana svakoga pojedinca postaje molitvom Crkve. Ostavljajući nakon poziva »Pomolimo se« dovoljno vremena tišine lako je vjernike potaknuti da u toj tišini iznesu Bogu svoju molitvu. Nakon poklika »Amen«, kojim svatko od sudionika 'ispovijeda' uključenost svoje molitvene nakane u zajedničku molitvu, nestaje osobna molitva. Sve postaje »jednom molitvom jednoga Tijela, Crkve«.

Nakon zborne molitve dinamika liturgijskoga slavlja razvija eklezijalnost i zajedništvo kroz zajedničko slušanje Božje riječi, kroz zajedničko ispovijedanje vjere, zajedničko iskazivanje hvale Bogu, sudjelovanje na istome gozbenome stolu i u istome poslanju Crkve. Ponovno umetati trenutke »osobne« (a to znači pojedinačne) molitve u dinamiku zajedništva znači narušavati nutarnji sklad i značensku logiku slavlja i njegovih pojedinih dijelova. Snaga i ljepota sveopće molitve nije u osobnoj ili pojedinačnoj nakani pojedinaca, nego upravo u radosti zajedništva zbog molitve za čitavu Crkvu i za sav svijet. Nije, dakle, upitna osobna molitvena nakana u slavlju euharistije, nego mjesto koje joj se daje. Stoga čitateljevo pitanje valja razumjeti kao poticaj da se izricanju osobne molitvene nakane liturgijskih sudionika dodijeli ono mjesto koje joj pripada po naravi i značenju u logici slavlja: unutar zborne molitve. ▀

INFORMACIJE I NARUDŽBE:

HRVATSKI INSTITUT ZA LITURGIJSKI PASTORAL

Ksaverska cesta 12a, 10000 Zagreb • tel.: +385 (0)1 5635 050 • faks: +385 (0)1 5635 051

e-mail: pretplata@hilp.hr • www.hilp.hr

Ispit savjesti

PRIPREMA ZA SAKRAMENT POMIRENJA — ISPOVIJEDI

PRIREADIO: **mons. Ivan Šaško**

Knjižicu po cijeni od 5,00 kuna možete naručiti na narudžbe@hilp.hr

ili na broj telefona **+385 (0)1 5635 050**. Troškovi poštarine nisu uračunati u cijenu.

Za župne urede, koji za svoje vjernike žele naručiti više primjeraka, predviđeni su posebni popusti*:
50 primjeraka – 125,00 kn; 100 primjeraka – 225,00 kn; 200 primjeraka – 400,00 kn.

*Navedeni popust odnosi se samo na župe i pretpostavlja da knjižica nije namijenjena za daljnju prodaju.

živo vrelo

List izlazi 13 puta godišnje. Cijena pojedinog primjerka: 13,00 kn. Inozemstvo: 3,70 EUR; 4,50 CHF; 6,20 USD; 6,20 CAD; 7,50 AUD
Godišnja pretplata: 169,00 kn. Inozemstvo: 48 EUR; 58 CHF; 80 USD; 80 CAD; 97 AUD • BiH, SRB, MNE: 36 EUR

Za pretplatnike s deset i više primjeraka odobravamo popust od 10%.

Uplate za Hrvatsku: Privredna banka Zagreb, d.d. – IBAN: HR8823400091110174994

model plaćanja: 02 – poziv na broj: upisati pretplatnički broj

Uplate za inozemstvo: Privredna banka Zagreb, d.d. – IBAN: HR8823400091110174994 – SWIFT: PBZGHR2X

Svjetlo Kristova dolaska
i korizmeni put.

Đuro Seder: "Drugi Kristov dolazak",
detalj iz triptiha, 2004.